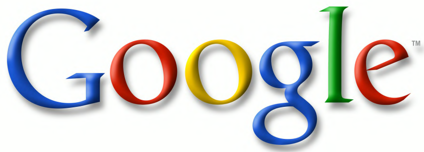
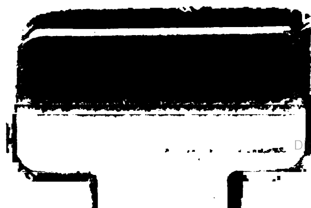

UC-NRLF
$B 305 692

K. G. OSSIANNILSSON:

DRAMATIK V

Förrädare

Socialt skådespel i fem akter

STOCKHOLM - ALBERT BONNIERS FÖRLAG

~~Pris kr. 75.~~

[illegible] 1926.

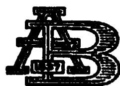
FÖRRÄDARE

SOCIALT SKÅDESPEL I FEM AKTER

AV

K. G. OSSIANNILSSON

EFTER ROMANEN **BARBARSKOGEN**

STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Skrivet 1911.

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1917

PERSONERNA.

KONSUL STRÖM.
KONSULINNAN.
ELSEBET, deras dotter.
HALL, fil. magister, lärare.
MODIN, redaktör i socialisttidningen Framåt.
WINTERBLAD, redaktionssekreterare } i Framåt.
ÖRTENGREN, } i Framåt.
WELINDER } i Framåt.
BÄRG, stuvareförman, ordförande i tidningsstyrelsen.
ADRIAN } medlemmar i Socialdemokratiska ungdomsklubben, arbetare.
OSKAR } medlemmar i Socialdemokratiska ungdomsklubben, arbetare.
VILHELM } medlemmar i Socialdemokratiska ungdomsklubben, arbetare.
ROSA, Bärgs dotter, arbeterska.
EMANUELSSON, ungsocialist.
ALMA, jungfru hos Ströms.
EN SÄTTARPOJKE.
EN BREVBÄRARE.
MUSIKANTER.

Sättare, tryckare i Framåt, arbetare, arbeterskor, medlemmar i Socialdemokratiska ungdomsklubben.

Första akten hos konsul Ström, i hans salong, andra på Framåts redaktion, tredje på ungdomsklubben, fjärde på Framåts sätteri, femte på Folkets Hus' stora sal. Tidpunkten våra dagar.

Mest karaktäristiska av personerna äro BÄRG, en storvuxen, grovbyggd man med gråsprängt hår, kraftigt, kubformigt huvud, buskiga bryn, som nästan dölja ögonen, en sävlig och despotisk energi i ord och åtbörder; utan patos, rättfram; ADRIAN, lång,

blek, mager yngling, blond, skägglös, med yvigt hår, häftiga ansiktsspasmer och armgester, sluddrig, hes organ, livlig, temperamentsfull, ett stycke poet; slarvigt klädd; VILHELM, OSKAR, EMANUELSSON olika avskuggningar av den ungdomlige fanatikern; ÖRTENGREN, knollrig judetyp, klok, lugn, en smula cynisk; MODIN, som nykter blaserad, som onykter sentimental och oredig; WINTERBLAD, skådespelaransikte med en viss yttre energi, för övrigt en humbug; opålitlig; bör ha sångröst; sjunger med patos; WELINDER, uttjänt, sömnig tidningsveteran; ROSA, påfallande vacker, aderton år, något kokett, ej så vulgär, som hennes vulgära ord och handlingar antyda; ELSEBET, kultiverad överklasskvinna, studentska, omkring tjugu år; HALL, ungdomlig Napoleontyp (ej maskerad som Napoleon); konsul STRÖM, godmodigt brutal, patriarkalisk, i grunden hygglig arbetsgivare, knubbig, jovial; KONSULINNAN, ståtlig, representativ.

Första akten.

En elegant salong. I fonden huvuddörr, halvsluten av draperier. Dörr till vänster. Fönster (två) till höger. I scenens mitt länstolar omkring ett litet rullbart tebord. Före och vid ridåns uppgång höres tramp av marscherande, ledsagat av visslingar, tjut och sång. Nedanför fönstren till höger tänkes nämligen en strejkdemonstration passera, sjungande *Socialistmarschen* (Nu dagas det, bröder, det ljusnar i öst).

KONSUL STRÖM och ELSEBET sitta i scenens mitt.

ELSEBET

(serverar te, tittar då och då oroligt mot höger).

Stackars människor!

STRÖM.

Låt dem demonstrera! Det nöjet kostar dem mera än mig!

ELSEBET.

Säg inte så! Tänk på, vad det kostar kvinnorna och barnen!

STRÖM.

Det blir arbetarnas ensak! Jag tvår mina händer. Den här strejken är det skamligaste avtalsbrott i mannaminne. Och den där icke vill arbeta, han skall häller icke äta. (Dricker te.) Ville jag lägga armarna i kors på det sättet —!

ELSEBET.

Där är väl någon skillnad mellan dem och dig, pappa?

STRÖM

(ställer retligt ifrån sig koppen, lägger omedvetet armarna i kors).

Skillnad? Ja, en omätlig! Jag har omsorgen om alla dessa hundratals så kallade arbetare, så länge de arbeta. Jag får bära ansvaret och hundhuvudet i pressen, så snart de inte behaga göra sin plikt. Men arbetet, gubbevars, det göra de lathundarna alldeles ensamma — till och med, när de lata sig. Jag däremot, jag gör alls ingenting, nej, inte ett dugg, jag bara slöar och dricker te och lägger armarna i kors.

(Ändrar hastigt attityd, tar upp sitt cigarretui.)

RÖSTER

(från höger, nerifrån gatan).

Ner med konsul Ström! Ner med kapitalet!

(Visslingar.)

STRÖM.

Och hela det här upptåget för ett och ett halvt öre i timman!

ELSEBET.

Men kunde du inte ge efter då, pappa?

(*Internationalen* sjunges till höger.)

STRÖM.

Det förstår du inte, lilla stumpa. Du, som inte är inne i kalkylen, förstår inte, att ett och ett halvt öre ibland kan betyda mera för arbetsgivaren än för arbetaren. (Stiger upp.) Och för resten — var-

för skulle *jag* ge efter? Jag? För det avtalsbrytarna skulle få bravera över sin makt och min vanmakt? För det murvlarna i Framåt, odågan Modin, rimmaren Welinder och pratmakaren Örtengren eller uppviglarna i fackföreningarna med en Bärg och en Adrian i spetsen, hela bunten tvetydiga existenser eller råa barbarer — för det herrar socialistledare skulle få skryta av att rida mig på näsan? Aldrig! Fackföreningen skall ge efter eller — ingen!

RÖSTER
(nerifrån höger).

Ner med jobbaren! Ner med utsugaren Ström!

STRÖM.

Ja, tjut, vilddjur! Mig flyttar ni ändå inte en tum. På sin höjd in till min telefon att hålla efter polismästaren, som inte ingriper mot det här oväsendet! Mina fartyg lossas er förening förutan, min ångkvarn går er förutan, och jag — jag tänker arbeta i eftermiddag som alla eftermiddagar trots både förman Bärg och redaktör Örtengren. God eftermiddag!

(Bockar först ironiskt mot gatan, nickar sedan till Elsebet, vill in till vänster.)

BÄRG
(i draperidörren i fonden; bakom honom två arbetare).

God eftermiddag!

STRÖM.

Bärg? Hur tusan har Bärg sluppit in den vägen? (Brusar upp.) Jag kunde ha lust —

(Letar efter något tillhygge, får tag i en japansk prydnadsdolk.)

ELSEBET.

Pappa, pappa — din värdighet!

STRÖM.

Värdighet — och den där! Hm (lägger undan dolken), det är, som om jag släppt in massan personifierad i min salong. Kontorsdörren är ju andra uppgången, vetja.

BÄRG.

Ja, se ingen hörde, se. Och någon hade glömt smäcka igen låset, så tamburen stod öppen, se. Och jag ställde träbottnarna därute på svalen.

STRÖM
(för sig själv).

Står han inte där på sina svettiga strumpsockor!

BÄRG.

Se, jag kommer justament från mitt arbete, se. Jag har ju fått lite arbete på annat håll, och nu ville vi bara blott fråga, om vi kunde få underhandla för fackföreningen. Lundahl och Persson står därute, se.

STRÖM.

Underhandla! Det beror på, om jag behagar ta er till nåder, avtalsbrytare ni är!

RÖSTER
(nerifrån höger, avlägsnare).

Ner med kapitalet!

STRÖM.

Och vad skall så det där skränet betyda?

Bärg och ni andra, att ni inte skäms att komma, medan det där byket —!

BÄRG.

Jag röstade ju emot i styrelsen, se. Jag avrådde ju demonstrationen. Jag ville ju hälst, att konsuln skulle ge efter i godo, se.

STRÖM.

I godo? Bärg inbillar sig väl inte, att jag låter tvinga mig. Det är jag, som ensam bestämmer över mitt arbete. Jag delar inte min rätt eller min makt med herrar uppviglare, så mycket ni vet. Men för de stackars vilseledda arbetarnas skull — får jag väl låta nåd gå före rätt. Marsch in med er — och fort!

(Vädrar och fnyser.)

BÄRG

(vandrar i strumplästen och följd av LUNDAHL och PERSSON, vilka däremot gå i skor, snett över rummet mot vänstra dörren. Bärg nickar i förbigående till ELSEBET, som ej låtsar om dem).

STRÖM

(öppnar häftigt sin kontorsdörr. Bärg och arbetarna in. Ström efter, stänger om sig).

ELSEBET

(fram till ett av högerfönstren, öppnar det. *Marseljäsen* sjunges avlägset. Det ringer i tamburen. Hon skyndar till fonddraperiet, står där en stund, hälsar utåt fonden).

Hur länge skall en ung dam behöva vänta på sin kavaljer? — Nåå?

HALL
(ännu ute i tamburen, osedd).

Goddag — goddag, fröken Elsebet!

ELSEBET.

Och vilken röst! Som om den kom från underjorden!

HALL
(ännu osedd).

Ho vet? Kanske kommer den just därifrån? (Framträder, hälsar.) Goddag, fröken, och förlåt!
(Han är i sällskapsdräkt, synes allvarlig, nervös.)

ELSEBET.

Goddag och välkommen! Ni ser upprörd ut — blek, ledsen? Hade ni svårt att komma förbi demonstrationen?

HALL
(enstavig, undviker hennes blick, tittar nästan fientligt på lyxföremålen i rummet).

Nej, bevars! *Det* — *det* mötte inga hinder.

ELSEBET
(deltagande, men leende).

Verkligen? Är det någonting annat, som mött hinder då?

RÖSTER
(i fjärran, svagt).

Ner med kapitalet!

ELSEBET.

Är det de där ropen? För vår del kan ni vara lugn. Pappa tar sig dem inte alls nära.

HALL.

Inte? Det var ju bra för honom, det. Eller illa, hur man nu vill ta det.

ELSEBET.

Vilken ton! Man kunde tro, ni vore ond på oss?

HALL
(ivrigt, tvetydigt).

Ond på *er?* Hur kan ni tro, fröken Elsebet?

ELSEBET.

På pappa då?

HALL.

Det har jag ingen rätt till. Men det var någonting, jag önskade — tala med honom om.

ELSEBET.

Genast?

HALL.

Hälst genast.

ELSEBET.

Verkligen? Tänk, så artig ni är i dag! Ni riktigt bemödar er att visa, hur överflödigt ni finner mitt sällskap.

(Man hör inifrån vänster konsul STRÖMS högljudda stämma, dock ej, vad han säger.)

HALL.

Fröken, ni är stygg. — Men farbror är visst upptagen?

ELSEBET.

Han har just underhandlare hos sig från stuvarefackföreningen.

HALL
(lättad).

Från stuvarna? Nå, gudskelov för det, fröken Elsebet!

ELSEBET
(går till det öppna fönstret).

Det meddelandet tycktes trösta er alldeles särskilt. Mig skulle en uppgörelse för övrigt också glädja.

HALL
(ångerfull).

Är ni ond på mig?

ELSEBET
(stänger fönstret).

Jag är inte långsint. (Vänder sig mot honom.) Om ni nu sitter ner vackert och dricker en kopp te (ringer), så skall jag kalla in pappa, så snart underhandlarna gett sig i väg.

ALMA
(in).

ELSEBET.

Tevatten, är Alma snäll! (ALMA går.) Men spara nu allvaret till pappa! När ni ser så där barsk ut, blir jag riktigt ängslig. Det påminner mig så livligt om min skoltid för er, när jag gjort för många bockar i mitt tema.

HALL
(med ett försök att sola upp).

Ack, kära fröken Elsebet — den här gången har ni ingen enda bock i ert tema. Det är andra, som gjort bockarna. Kunde ni rätta dem, gjorde ni det säkert.

ALMA
(in med tevatten, genast ut).

ELSEBET.

Jag skulle inte kunna vara så sträng som ni. För ni var allt en sträng lärare.

HALL
(förströdd).

År ni ännu ond på mig för det, fröken?

ELSEBET.

Jag är inte långsint. För resten, om ni lovar att inte bli egenkär, så kunde jag bekänna, att vi flickor hyste en gruvlig beundran för er.

HALL
(livligt).

För mig? Prat — nu överdriver ni, fröken.

ELSEBET.

Var inte rädd! År ha gått sedan dess. Men där fanns en sådan arbetsförmåga hos er, en sådan energi, en sådan bestämdhet — envishet, rent ut, i allt ni tog er till, och en sådan disciplin sedan, att vi — skratta inte — nästan kände oss som ett kompani rekryter under ert kommando.

HALL
(skrattar, en smula frånvarande).

ELSEBET.

Vi hade också svurit att segra eller dö.

HALL
(road).

Ni segrade, fröken, ni segrade.

ELSEBET.

Nej, men till våren tänker jag göra det. När jag då flyttar upp i samma examensgrad som ni, magister, så är det en skans jag stormar under ert befäl.

HALL
(skrattande).

Ni stormar nog alla skansar under eget befäl, fröken.

ELSEBET.

Nej, men ni *är* skapad till fältherre. Pass på, att ni blir det en gång! Fältherre eller diktator eller president eller —

HALL
(skrattande).

Nu känner jag igen era vilt fantastiska temauppsatser. (Humoristiskt.) Och mina egna grönaste skolpojkdrömmar. (Allvarligt.) Diktatorernas tid är förbi. Ni såg, hur det gick Franco och Diaz?

ELSEBET.

Revolverdiktatorer i banditländer, ja. En andlig ledare, menade jag förstås. En lärare, en klass-

föreståndare i stort. Har ni alldeles glömt tidens stora sociala rörelser? Runt omkring oss ha vi ju massor, som vilja upplysas.

(Mumlet inifrån vänster höres starkare.)

HALL.

Till det ni menar, kräves ett självförtroende, som jag tyvärr inte besitter. Att nu inte tala om min kompetens.

ELSEBET

(höjer för mumlets skull så småningom rösten).

Kompetens? Skulle ni, en bildad man, socialt intresserad, min gamle historielärare, som hade hela franska revolutionen på era fem fingrar — skulle inte ni vara mera kompetent än hela flocken av dem, som regera borta på Folkets Hus och i socialisttidningen?

(Ett högröstat utrop av konsul Ström.)

HALL

(med en hastig blick åt vänsterdörren).

Jag känner inte mycket till arbetarledarna nu för tiden. Som pojke såg jag en gång Axel Danielsson. Ack, fröken, *där* var den födde diktatorn — (höjer rösten för det växande mumlets skull) — Danton med åskstämman, jätten, som kunde slagits med dem allesammans.

ELSEBET

(skrattande, men med en ängslig blick åt vänster och dörren).

Ni tror fortfarande, att det är kroppskrafterna, det kommer an på!

HALL

(med en orolig blick åt vänsterdörren).

Men — ja, kära fröken, vad tror ni farbror skulle säga, om han hörde er sitta och söka värva mig för socialisterna?

ELSEBET

(bemödar sig att synas lugn).

Han skulle förstås skratta ut mig. Liksom ni, gamle, gamle magister ni är! Men annars tror jag nog, han skulle bli nöjd med er därborta.

STRÖMS RÖST

(från vänster).

Det är ni, *ledare*, som *uppviglar* dem till *avtalsbrott*.

(Man hör egentligen endast de kursiverade orden.)

ELSEBET

(fortsätter förlägen).

Ni skulle kunna avstyra många obetänksamheter, som de nuvarande ledarna inte rå med!

HALL

(förströdd av det nu tydliga grälet).

Tror ni? (Skrattar tvunget.) Den som haft er tro! Tänk, att sitta här nu och höra sitt gamla revolutionssvärmeri från de gamla tiderna —!

(Grälet växer.)

ELSEBET

(ironiskt).

Ja, de är allt bra gamla, de där tiderna — och vi med! Usch, vad ni börjat bli ålderstigen,

magister! Man kan riktigt få rysningar, när man inte är mer än fem år yngre!

(Grälet avtar.)

HALL.

Tvärtom! Den här stunden med er har börjat göra mig ung på nytt. I ert sällskap förvandlas och förbättras man alldeles underbart. Ack, fröken, med er till fältherre skulle jag —

ELSEBET
(otålig av ordväxlingen).

Akta, att jag inte visar er på dörren! Ni nästan friar!

(Paus inne till vänster.)

HALL
(skämtsamt).

Ja, tänk, om det varit därför jag kommit hit i dag?

STRÖMS RÖST
(häftigt, från vänster).

Nej! Nej! Nej! — Där har ni svaret.

ELSEBET
(skämtsamt).

Där hör ni svaret!

(Tystnad till vänster.)

HALL
(skämtsamt).

Hu, det var en dusch! (Plötsligt allvarlig.) Vet ni, jag hade god lust att begagna mig av förevändningen —

(Gör min av att resa sig.)

ELSEBET.

Tänker ni gå redan? Utan att ha råkat pappa? De ge sig visst i väg nu från kontoret.

HALL.

Men varken han eller jag är i stämning —

ELSEBET.

Ni? Tvärtom! Ni skall sätta pappa i stämning — ni skall visa er makt!

STRÖM
(in från vänster, röd i ansiktet, ropar tillbaka åt vänster).

Upp med fönstren, Alma! (Stänger dörren häftigt efter sig.) Uff, uff! Puh! Uff! Elsebet — usch, såna människor man ska ha att göra med! Uff! Se där är du, min käre bror! Du har förstås hört? Hit kommer man med skrål och visslingar och nästan bryter sig in — det kallar man underhandla! Uff! Och med villkor, som är absolut oantagliga, villkor så himmelsvanvettiga —!

ELSEBET
(lugnande).

Pappa!

STRÖM.

Seså, låt mig hämta mig en smula! Ville du mig någonting, bror Hall?

ELSEBET.

Ja, magister Hall hade en sak att tala med dig om, pappa.

HALL.

Jag kom verkligen för att — men det brådskar inte. Jag kan komma igen i morgon eller övermorgon.

STRÖM
(lugnare).

Det blir strax i ordning och — utluftat på kontoret. Brrrr!

ELSEBET.

Åsch, kontoret? Ni ska väl inte sälja mjöl häller. Jag ska inte hindra längre. Måste i väg och passa min föreläsning på högskolan. — Adjö, ers höglärdhet! Adjö, pappa lille!

STRÖM.

Redan i väg? Adjö, flickan min!

HALL.

Adjö, fröken Elsebet! Tack för den här stunden!

(Elsebet går.)

STRÖM.

Nå, sitt ner, bror, och tala om, vad du har på ditt unga hjärta! Det är väl ingen personlig olycka?

HALL.

Hm ja — jag vet inte, om ögonblicket är lämpligt.

STRÖM.

Är det mig själv det gäller, så bäst få det

med detsamma. En förargelse mer eller mindre en sån här dag — puh!

HALL
(nervös).

Hm — jo, farbror, det har hänt en olycka i stormen i går.

STRÖM.

I stormen? Nå, vi få väl först se, vad telegram och tidningar säga. I en storm händer det alltid olyckor. Men med undantag av Fredrika, som går på Västindien, vet jag ingen av mina, som —

HALL.

Olyckan, jag syftar på, har hänt här i hamnen — på ett av farbrors fartyg. Det är en stuvare, som —

STRÖM
(med en rörelse mot sitt kontor till vänster).

Vad för slag? Har strejkbyket våldfört sig på mina arbetsvilliga? Då ska polisen —

HALL.

Nej, nej, de strejkande ha ingen skuld. Det skedde av våda. En vindstöt — bryggan är smal — stuvaren störtade ner i rummet och skadade sig. De berättade på sjukhuset, att ena armen är bruten och ena höften skadad, så att han kanske blir halt för all framtid, och så har han ett krossår i huvudet.

STRÖM.

Var har du fått reda på det?

HALL.

Jag blev själv åsyna vittne till händelsen — på en promenad i går kväll. Jag skaffade en droska och lät köra mannen till sjukhuset.

STRÖM.

Såå?

HALL.

Blev mycket riktigt begapad och bespottad av en del strejkare. Särskilt en grov, storväxt karl med kubformigt huvud och buskiga ögonbryn —

STRÖM.

Antagligen förman Bärg? Den uppviglaren är allestädesnärvarande. Han var här nyss.

HALL.

Var han här? Jag tyckte, jag kände igen rösten. — Men jag kunde ju inte låta stuvaren ligga och dö. Och sedan följde jag den lille gossen — det stod nämligen en liten gosse på kajen, och han visade sig vara den förolyckades barn. Som sagt, jag följde pojken hem och såg, hur de hade det. Stackars människor, kan farbror tänka sig: sex personer inhysta i ett smutsigt kök i ett gammalt bofälligt —

STRÖM
(med ett torrt skratt).

Såå? Nåja, vad smutsen beträffar, så var väl den deras ensak.

HALL
(oroligt).

Jag vet ju, hur snäll och välgörande farbror är — och här är det dessutom farbrors eget folk. Naturligtvis tänker farbror —

STRÖM
(torrt).

Jag ska skicka ner ett par tior.

HALL.

Ett par tior — det räcker väl lite att börja med. Men med en familj om fyra barn och familjeförsörjaren på sjukhuset —

STRÖM.

Så finns det fattigvård, min käraste bror.

HALL.

Farbror tar naturligtvis inte illa opp, att jag blandar mig i dessa ting, men mannen är ju strejkbrytare.

STRÖM.

Än sedan? Det är väl inget brott — åtminstone inget benbrott — (torrt skratt). Du vet ju, att jag har strejk. Jag skall, som sagt, skicka ner en tjugu kronor, och så får det vara nog. Jag kan väl inte vara hela världens sjukkassa häller.

HALL.

Om farbror sett deras nöd, skulle farbror själv förstått, hur länge tjugu kronor kan räcka. Och

när man betänker, att om mannen tillhört sin fackförening, hade han nu haft sjukhjälp från den.

STRÖM.

Fackförening — fackförening! Har du börjat slå dig på kannstöperi, och studera de sådant vid högskolan?

HALL.

För den sakens skull behöver man inte vara kannstöpare. Fackföreningarnas olägenheter för herrar arbetsgivare känner jag inte till. Jag vet bara, att för arbetarna är de en välsignelse och ett stöd.

STRÖM.

Vem har lärt dig sådant?

HALL.

Det lär sig varje vaken människa. Det erkänner till och med vår konservative professor Backman. Jag talte häromdagen med herr Örtengren i Framåt —

STRÖM.

Där vände du dig just till den rätte. Såvida du inte blivit socialist själv, vet du, vilket elände, som utsås av detta Framåt, av denna förbannade socialistpress, av dessa vampyrer på arbetarklassen, dessa envåldiga och oansvariga tyranner, som vill, att både arbetsgivare och arbetare ska dansa efter deras pipa. Och vad är det för några? En flock utrucklade studenter, försupna överliggare — hö! Jag vill inte förivra mig. Jag vet ju, att du, min

käre vän och magister, är filantrop och mènar väl, men så snart man nämner dessa socialister, börjar det koka i min gamla gryta. Du såg och hörde väl okynnesdemonstrationen nyss? Du hörde en smula av den så kallade underhandlingen därinne? Där såg och hörde du, vad en tidningsblacka och en fackförening kan ställa till!

HALL.

Mitt ögonblick var olämpligt valt — hm —! Men farbror säger ju, att farbror inte kan vara sjukkassa åt alla, och det är väl just därför man har fackföreningarna?

STRÖM.

Det är en osanning, en riktig Örtengrensk osanning. Fackföreningarna äro till för att stifta ofrid på arbetsmarknaden, uppstudsighet bland folket, tyranni över företagarna och ruin åt handeln och industrin.

HALL.

Farbror får förlåta mig, det kan aldrig vara dessa stackars människors mening. Mat vilja de ha, och det vilja vi andra också; husrum vilja de ha, kläder vilja de ha — och att vilja någonting annat och mera kan de med sina nuvarande löner omöjligen ha råd till.

STRÖM.

Sådant begriper du inte, min unge vän.

HALL
(retad).

Sådant begripa både unga och gamla. Men vad jag inte begriper, är, hur farbror kan ha

hjärta att överge den stackars familjen, sedan farbror först gjort mannen till strejkbrytare?

STRÖM.

Vad för slag?

HALL.

Farbror hatar fackföreningarna, därför att farbror inte satt sig in i arbetarnas ställning och känslor. Men farbror förstår inte häller strejkbrytarna. Farbror har ingen aning om, vad det vill säga att vara utsatt för sin egen klass' hat och förakt, att avskys som en pestsmittad, att undvikas som en brottsling, att bojkottas som en förrädare. Inte nog med, att den stackars familjen inte får något understöd från klassbröderna, men den behandlas som uppenbara fiender. Kredit vill ingen ge dem; knappast för pengar vill man sälja dem något. I smyg få de skaffa sig det nödvändigaste. De få leva ohulpna och dö osörjda, de —

STRÖM
(ironiskt).

De tyckas vara samhällets utskum?

HALL
(med ett trotsigt kast på huvudet).

För mig stå de onekligen i rang med kollegiekrypare och rektorsspioner. Men ingen, som inte är arbetare, vet, vad namnet strejkbrytare betyder på Folkets Hus.

STRÖM
(stiger upp).

På Folkets Hus? Det tycks vara därifrån du fått din visdom i dag. Du talar, som om du gått i

lära hos själve förman Bärg eller — varför inte — hans vackra dotter! Snart börjar du väl skriva i Framåt också. Jojo, nog kan det vara lockande för en ung man att plötsligt se sig upphöjd till domare och regent över tusentals arbetare — oss stackars arbetsgivare inte att förglömma. Haha. Nu kan det emellertid vara nog med den här diskussionen. Jag tror ingen av oss förstår den andre på detta område. Jag är affärsman, gammal, rutinerad affärsman, och du — ja, förlåt mig, jag säger det öppet som gammal, som äldre vän — du är en teoretiker, en skolfux, en spoling, som av affärer ingenting — absolut ingenting begriper —

HALL.

Men det här är inte affärer, farbror. Medmänniskors liv och lemmar, deras anseende och rättskänsla är inga affärsföremål. Har jag förlett en man att förråda sina klassbröder, att ställa sig utanför deras krets och solidarisk med deras fiender, så är jag av mitt samvete, av min heder förbunden att sörja för hans framtid — och om han stupar i min tjänst —

STRÖM.

Hall, vi är vänner och bröder, men dina Folkets-Hus-föredrag får du uppskjuta till —

HALL.

Det gör detsamma, herr konsul — sanningen är sanningen överallt, och jag har ingenting att ta tillbaka. Att överge strejkbrytarens familj, sedan man först skapat strejkbrytaren, det vore mera än skamligt, det vore —

STRÖM.

Å drag — åt Folkets Hus!

HALL.

Jag? Ja — Folkets Hus —? Kanske det, herr konsul! Hälst ville jag undvika att lämna det här åt offentligheten. Ett sådant steg kan få — konsekvenser. Jag hade ännu inte ens drömt om att bli medarbetare därborta. Men om konsuln vägrar rättvisan gehör så här privatim —

STRÖM.

Försvinn! Där är dörren! Ditt huvud behöver tydligen svalkas!

HALL
(hotande).

Herr konsul!

(Lång telefonringning inifrån kontoret till vänster.)

STRÖM
(pekande, utom sig).

Ut!

KONSULINNAN STRÖM
(i fonddörren, i hatt och kappa).

Vad står på? Jaså, goddag, käre magister! Deklamera ni härinne? Ni tala så högt. Apropå, har någon varit här från Välgörenhetens Vänner? (Ström ut till vänster.) Det är en gammal kvinna, som skall in på stiftelsen. Vart tog konsuln, vart tog min man vägen? Jaså, den välsignade telefonen. Å, vad man blir trött av det här springet i fattigkvarteren! (Sätter sig i scenens mitt.) Sitt ner, magister Hall, och drick en kopp te! Ni ser så — hur står det till med er?

HALL

(stående, stammar).

Fru — fru konsulinna!

ELSEBET

(i fonddörren i hatt — eller studentmössa — och kappa).

Här är jag igen. Föreläsningen vart inställd. — Vad går åt er nu igen? Ni är bestämt inte riktigt kry i dag? Stannar ni inte till middag?

STRÖM

(öppnar sin dörr, sticker ut huvudet).

Stå inte där och krusa en drummel! Jag har redan bett honom dra åt —

HALL

(lidelsefullt).

Åt Folkets Hus, herr konsul! Tänk, om jag nu tar er på orden?

(Med en avmätt hälsning hastigt ut i fonden. Paus. Man hör säkerhetslåset knäppa, en dörr smälla igen.)

KONSULINNAN

(stiger upp).

Vad — vad i all världen står på?

STRÖM

(in i salongen).

Bevars, ingenting vidare! Bara, att strejkpöbeln nyss ställt till kravaller nere vid hamnen, och att förman Bärg, uppviglaren ni vet, naturligtvis också uppträtt på slagfältet. Herregud, att vara arbetsgivare i dessa tider! Sicket samhälle, som tål dessa socialister —!

KONSULINNAN
(avbrytande).

Socialisterna, kom inte in på *det* ledsamma kapitlet! Gå nu inte och förarga dig över *det* packet. Socialisterna sköter nog polisen, men vad var det med magister Hall?

STRÖM
(i vänstra förgrunden).

Å, ingenting vidare. Bara, att magister Hall har blivit socialist!

KONSULINNAN
(i mittgrunden, sätter sig).

ELSEBET
(i högra förgrunden, rycker till förskräckt. Plötsligt småler hon).

Andra akten.

Redaktionslokal. Till höger dörr åt förstugan, till vänster dörr åt ett annat redaktionsrum. Till höger ett fönster, vid fönstret ett skrivbord, bakom vilket WELINDER sitter. I fonden ett fönster, därvid ett skrivbord, vid vars vänstra sida redaktör MODIN och högra WINTERBLAD sitta. För övrigt bokhyllor, tidningshyllor, porträtt i ramar, uppklistrade tidningsurklipp och så vidare.

WINTERBLAD
(energiskt, till en SÄTTARPOJKE).

Kommer du nu ihåg annonsen, gosse? Tryckt som text och utan nummer? Huit i väg! (Måttar en spark. SÄTTARPOJKEN skyndar ut till höger.) Seså, vänta, vänta — hallå, gosse, var fan flög —? Gosse, gosse! (Till Modin.) Nå, då får det vara. Jag hade annars tänkt skriva en bit om miss Lola på cirkus. Förbannat söt unge!

MODIN
(leker med en papperskniv och väger bakåt på stolen).

Säger du det? Begagnar hon inte lösvader?

WINTERBLAD
(indignerad, gör ett energiskt klipp i en tidning med sin stora sax).

Nää, tusan! Inte hon!

MODIN
(som nyss).

Har du undersökt riktigt noga, hihi?

WINTERBLAD.
(stående, med saxen redo till ett nytt hugg, sjunger).

»Kärlek är ett barn av stunden.» (Det ringer i telefonen på hans skrivbord.) Hallå! Jaså, är det faktorn? Har han nu varit där igen? Nej! Nej! Redaktören har strängeligen förbjudit.

(Lägger ner mikrofonen.)

MODIN
(utan att avbryta sin lek).

Var det en artikel av gröngölingen igen? Han är produktiv.

WINTERBLAD.

Yes. (Sjunger.) »Därför gäcka» —

MODIN
(med plötslig retlighet).

Jag har ju gett faktorn order en gång för alla, att alla artiklar ska påtecknas av mig.

WINTERBLAD
(sjunger).

»Därför gäcka honom ej!»

MODIN
(huggande i luften med papperskniven).

Att han bara vågar skicka ner manus bakom min rygg!

WINTERBLAD.

Du refuserar ju regelbundet allt vad han skriver.

MODIN
(lekande med kniven).

Den första artikeln ställde till alldeles tillräckligt med rabalder.

WINTERBLAD.

Dubbla upplagan slutsåld och författaren in i redaktionen! Var också tusan till *energi* i den artikeln. Höll efter Strömmen, så det ordentligt vissla! Huit! Nånting av den Danielssonska klon! Va?
(Smilar retsamt.)

MODIN
(förbittrad).

Tala inte om Danielsson! Du vet, att det namnet är förbjudet på min redaktion.

WINTERBLAD.

Tusan, så skräcken sitter i dig än i dag! Danielsson var i alla fall arbetarrörelsens pappa.

MODIN.

Pappa? En pascha var han!

WINTERBLAD
(retsamt som förut).

Hederspascha, säger arbetarna.
(Klipper.)

MODIN.

Efter hans död, ja. Förut hette det annat. Han regerade hela kommunen med knölpåken, gjorde han.

WINTERBLAD.

Dig med, redaktör.

MODIN
(retligt).

Tig, säger jag! Jag tål inte, att du —

WINTERBLAD.

Och Bärg sen —! Danielsson var den ende, som orkade hålla den tusan stången. Säga, vad man vill: Danielsson hade *energi*.
(Klipper med stor gest.)

MODIN.

Bärg hade inte blivit så stor på den tiden. Men hade inte Danielsson försiktigtvis avlidit strax efter sitt sista nappatag med Bärg —

WINTERBLAD.

Så hade Danielsson varit en död man. (Klipper energiskt.) Gott — man påstår ju det! (Sjunger.) »Därför gäcka honom ej!»

ÖRTENGRENS RÖST
(inifrån vänster).

Stopp, stopp, Hall lille, du översätter som en maskin. Vi ha inte plats till så mycket.

WINTERBLAD.

»Som en maskin.» (Gest.) Jo, den är god!

MODIN
(mörkt).

Må hin ta honom!

WINTERBLAD
(till Welinder).

Annat var det på den tiden du översatte, skald. Det var en notis om dagen, på sin höjd.

WELINDER
(spritter upp ur sitt dåsande).

Prat! Översätta, det är min force!

ÖRTENGRENS RÖST
(som nyss).

Gosse, spring ner efter öl — tag två!

HALLS RÖST
(inifrån vänster; man hör inte vad han säger).

MODIN
(utan att vända sig om).

Vad grymtar han om därinne?

WINTERBLAD
(försmädligt).

Han säger, att han inte dricker öl.

MODIN
(håller på att göra en överhalning med stolen).

Är han nu goodtemplare till på köpet? Fy tusan!

WINTERBLAD.

Vet du inte det? (Ropar inåt vänster.) Dricker magister Hall *fortfarande* inte öl?

WELINDER
(spritter upp ur sin själsfrånvaro).

Öl — det är min force!

WINTERBLAD
(energiskt och strängt mot vänster).

Det får magistern lov att lära sig! Det hör nästan till par — partiprogrammet.

HALLS RÖST
(inifrån; man hör inte, vad han säger).

MODIN.

Vad mumlar han nu igen?

WINTERBLAD.

Vet nix. (Sjunger.) »Är du fri, så är jag bunden, är du bunden, akta dej!»

MODIN
(lekande med papperskniven).

Förstår du, vad Bärg kan ha haft för mening med detta? Pracka på oss en spoling, som ingenting begriper? En naiv tusan, som tror, att revolutionen kommer i morgon middag.

WINTERBLAD.

Han skrev bra mot Ström i stuvarestrejken. Det var det, som vann stuvareförman Bärg.

MODIN.

Pytt, i går ville galningen skrivit emot samma strejk. Den var ett avtalsbrott, det hade han äntligen kommit underfund med.

WINTERBLAD
(med ett energiskt klipp).

Den artikeln borde du låtit flyta in, redaktör.

MODIN
(skrattar medgivande).

Bärg hade förstås blivit rosenrasande, och det hade förstås varit ett sätt — men — men jag har svurit på, att »magistern» inte ska få in någon mera artikel i min tidning. Får han ovanan att bli tryckt, så lismar han sig snart till popularitet, och vi andra bli tvungna att överanstränga oss. Va fasingen ska vi med artikelfraser? Tidningen går ju bra, som den går — jämnt och bra. Din cirkus, min teater och Lundes bokrecensioner måtte väl vara skandalkrydda nog. Artikelmagistern därinne —

WINTERBLAD.

Kunde lätt bli redaktörskandidat, menar du —

MODIN.
(argt).

Vet du, vad jag menar? Jag menar bara, att Bärg är en räv, som kunde —

EN SÄTTARPOJKE
(in från vänster med en bunt klipp. Det ringer i telefon. Winterblad tar luren. Redaktören tittar igenom klippet).

WINTERBLAD
(räcker, medan han telefonerar, en annan bunt klipp till SÄTTARPOJKEN, som skyndar ut till höger).

Hallå! Jaså, är det Bärg? Ja, välkommen opp då! — Ja, vi är i fullt arbete. — Strejken? Nej, vi ha inte haft tid. — Jaså — å, men den sköter sig ju själv utan så många artikelbaciller. — Ja! Nej! Ja! — Jo, han sitter inne i andra rummet. Ska jag koppla? Jaså, inte? (Ringer av.)

Bärg är på tryckeriet och kommer strax opp, sa han.

MODIN.

Kunde förstå det. Är han nu där igen? Ska en gång fråga tidningsstämman, vad Bärg har med mina sättare att skaffa.

WINTERBLAD.

Nix, det frågar du inte stämman, för där bestämmer Bärg. Och inte häller tidningsstyrelsen, för där bestämmer också Bärg.

MODIN.

Håll snaggen med din Bärg! Liksom jag inte visste! — Han frågade efter Hall?

WINTERBLAD.

Yes! (Sjunger.) »Är du bunden, akta dej!»

MODIN.

Håll tyst, säger jag! Gå och ge serenad för Bärgs Rosa, hos mig lönar det sig inte!

WINTERBLAD
(argt).

Får väl ge serenad för nån annan då.

MODIN
(misstänksamt).

Vad menar du med det? — Kommer Bärg upp hit, sa han?

WINTERBLAD.

Yes. Genast.

MODIN.

Tusan! Jag vet ungefär, vad han vill. Artiklar i stuvarestrejken förstås. (Leker med papperskniven.) Vem katten har tid med artiklar? Även om man ville blamera sig med fraser. Håller just på med mina vykortsalbum ute på villan. Slutat opp med frimärken — finner jag för naivt. Sjutton — råkar man Bärg häroppe, kan han sätta en på det hala. Tror min själ, vi smiter.

WINTERBLAD.

Och lämnar valplatsen åt Hall?

MODIN.

Hall och Hall och Hall! Bärg må konspirera med Hall bäst han gitter, och det har han väl redan gjort, för resten — annars skulle Hall inte vågat —! Sablar, som Adrian säger — ingen artikel kommer in i min tidning, när jag —

WINTERBLAD.

Hallstämplat den.

MODIN.

Welinder, kom, slinka vi ner på ölstugan så länge! Kanske råka vi Lunde. Han har väl några nya anekdoter!

(Modin, Welinder och Winterblad ut till höger.)

ÖRTENGRENS RÖST
(inifrån vänster).

Hall, Hall, vad vill du nu igen?

HALLS RÖST
(inifrån vänster).

Tala med min redaktör. (In med **Örtengren** i hälarna. **Hall** har ett manuskript i handen, **Örtengren** är beväpnad med en sax och en penna.) Vad *skall* nu detta betyda? Denna fars, som räckt i en hel månad?

ÖRTENGREN
(lugnad).

Jaså, här är tomt! Nå då så!

HALL.

Jag väntar, tills han kommer igen.

ÖRTENGREN.

Då får du vänta. Han är nog redan i väg. Vid den här tiden cyklar han ut för att vila sig på sitt landställe.

HALL.

Vila sig efter sin dagliga lek med papperskniven. Man blir sjuk av att tänka på det. Om han åtminstone nånsin skar opp en tjugufemöresroman med den — men inte ens papperskniven tillåtes arbeta på hans redaktion. Jag har nu suttit här i en hel månad utan att få en rad tryckt.

ÖRTENGREN.

Du räknar inte din första artikel, som gjorde dig ryktbar över hela landet!

HALL.

Den räknar jag inte; då var jag ännu frivillig medarbetare, inte som nu fast anställd medlätting

i tidningen Bakuts redaktion. Då satt jag ännu inte på limspöt, min käre Örtengren.

ÖRTENGREN.

Limspöt? Skall det vara en pik?

HALL.

Ja, så kunde en fågelfängare fråga. Det var ditt lögnaktiga skryt, som lockade mig i klistret.

ÖRTENGREN.

Du säger åtminstone rent ut.

HALL.

En månads fängelse i den här buren gör en normal människa hänsynslös. Man tillät mig, nådigt nog, få en artikel tryckt, som gav mig avsked från flickskolan, satte mig ut med mina forna vänner, isolerade mig från min klass — en artikel, som blev min borgerliga olycka och bragte samhället i harnesk emot mig. Och när jag så lockats hit ut, drivits hit ut, när jag nu sitter härute hos de andra proletärerna, de andra fredlösa och utstötta, så lägger ni en kavle i min mun, så vägrar ni mig att arbeta!

ÖRTENGREN.

Visst arbetar du —

HALL.

Klipper notiser, om du kallar det arbeta, och sätter rubriken privattelegram på tjuvgodset, sådant är mitt arbete. Och för det riksviktiga görat var det jag uppgav min borgerliga syssla, min borger-

liga framtid! Mitt beslut är emellertid fattat: jag avsäger mig det här, ännu är återgång möjlig. Min självaktning lider, mitt samvete anklagar, hela min andliga människa far illa av detta — bedrägeri, som ni behaga kalla arbete!

ÖRTENGREN.

Men du betänker inte, att du är ny — du får väl passera graderna, som vi andra fått göra.

HALL.

Ja, ni andra, vad har ni passerat för grader? Olika grader i slöhet, feghet och samvetslöshet, tills ni blivit lämpliga möbler i det sovande slottet, där bara dammet gror och spindlarna arbeta — detta ert så kallade Folkets Hus.

ÖRTENGREN.

Du förstår ännu inte, att —

HALL.

Jag förstår ännu inte er goda fe och hennes välgärningar. När jag förstått, somnar jag lika djupt som ni. Jag förstår inte, att ert Framåt kan vara föremål för samhällets hat och fruktan; ni gör ingenting för att förtjäna en sådan ära. Ni leva på rykten från Danielssons tider, ni leva på klipp ur andra tidningar, ni leva på den klena trösten, att stans övriga press inte är bättre. Ni ha retirerat från ledareplatsen till trossen, ni betyda snart ingenting vare sig inom eller utom partiet. Era brandfacklor glöda inte längre, bara osa; ni orka varken bita eller stångas, bara idissla maten och era företrädares gamla skällsord.

ÖRTENGREN.

Du har varit här en månad, och redan fäller du vår dom. Kan du inte ge dig till tåls, tills du är inne i systemet —?

HALL.

Ge mig till tåls? Och systemet? Ligger det någon djupsinnighet gömd under ert obegripliga lättsinne? Aldrig trodde jag, att det revolutionära systemet bestod i att ge sig till tåls. Nog ger ni er till tåls alltid. Redan för ett par veckor sedan sökte jag styrelsens ordförande. Han lovade hjälpa, men ingen hjälp hörs av. Han kan förstås konsten att ge sig till tåls. Men den konsten kan inte jag och lär aldrig tillägna mig den. Jag kom hit, därför att jag förlorat tålamodet bland borgerskapet, jag har sannerligen inte fått det igen hos arbetarna. Blott en ting har jag lärt mig hos er: att varje sak kan ses från två sidor. Och sedan jag kom hit på redaktionen, har det mer och mer gått upp för mig, hur lättsinnigt ni begagna strejkvapnet. Den Strömska strejken till exempel, som jag offrade min första, ack, så ensidiga artikel, var ju helt enkelt ett kolossalt avtalsbrott. Även om era fordringar vore aldrig så rättfärdiga, så var medlet, metoden, stuvarestrejken en orättfärdighet.

ÖRTENGREN.

Det hörs förstås, hur grön du är. Akta dig i alla fall, att ingen hör dig!

HALL.

Men om jag nu vill, att man *skall* höra? Jag

stack inte under stol med min mening om arbetsgivarna, jag ämnar inte tiga till behag för arbetarna.

ÖRTENGREN.

Modin gjorde dig en större tjänst, än du tror, när han nyss lät skicka tillbaka din artikel nere från tryckeriet. Den artikeln skulle varit ditt politiska självmord. Det är aldrig bra att göra en kovändning, allra minst bör man försöka det, när opinionen blåser så starkt som nu. Vill du lyda ett råd, ett klokt och vänskapligt råd, så skriv en artikel nummer två med samma kläm och samma tendens som din första! Gå upp med den till Bärg, och jag svarar för, att du får den in i tidningen.

HALL.

Men när jag nu inte längre gillar min första artikel, när dess tendens synes mig ensidig, ansvarslös? När jag för att råda bot på ett misstag tvärtom vill råda arbetarna att gå till snar underhandling med konsul Ström —!

ÖRTENGREN.

Så öppnar nog högerpressen sina spalter för avfällingen!

HALL.

Avfällingen? Jag är ju alltjämt arbetarvän. Jag erkänner i stort sett arbetarnas rätt och önskar kämpa för deras framtidsmål. Det är bara i denna speciella sak, i detta strejkövergrepp, som —

ÖRTENGREN.

Som just är stuvareförman Bärgs speciella sak.

HALL.

Alltjämt Bärg och Bärg. Det går inte en dag, då jag inte hör någon av er nämna hans namn. Är det, när allt kommer omkring, han, som hindrar er allesammans att arbeta?

ÖRTENGREN.

Det vill jag just inte påstå. Nej, det är nog närmast Modin. Modin är lat och misstänksam, och att han hindrar dig arbeta, beror på — Tyst, det kommer någon!

BÄRG
(inträder från höger).

God middag, Örtengren! God middag — se där är Hall! Grant väder ute och hyggeligt vägelag!

HALL.

Herr Bärg, det var bra, jag fick träffa er. Jag har —

BÄRG
(plötsligt).

Har Hall kanhända allaredan tröttnat?

HALL
(studsar).

Hur —? Ja, herr Bärg har gissat rätt. Jag har tröttnat, men inte på att arbeta, utan på att göra ingenting. Jag ber få säga upp min plats i tidningen.

BÄRG.

Jaså! Jaha! Ja, styrelsen trodde ju, att Hall stod helt på arbetarnas sida, se. Så lät det då i artikeln mot Ström, och så hördes det för fjorton dar sen, då Hall var uppe hos mig och klagade, se.

ÖRTENGREN.

Hall får inte gå ifrån tidningen, Bärg. Framåt kan inte skötas utan Hall.

HALL.

Jo bevars, den tidningen skötes lika bra av två som av tio latmaskar. Klippa kuponger brukar på arbetarhåll anses för latmansgöra. Klippa notiser är minst lika enkelt, och så länge jag är ung, har jag ingen fallenhet för någotdera. Under min studietid har jag arbetat strängt — lika strängt som Bärg. Under min lärartid likaså. Min lilla visit på Framåt betraktar jag närmast som en ovanligt tråkig ferie.

BÄRG.

Jag har förstås inte sett Halls namn i tidningen, sen Hall blev antagen.

HALL.

Och inte hade *herr* Bärg fått se det häller, så länge redaktör Modin regerar åtminstone. Redaktör Modin ser hälst, att ingenting göres — antagligen för det han själv ska slippa göra någonting.

BÄRG.

Sa inte Örtengren detsamma för ett år sen?

ÖRTENGREN.

Jo, men sedan dess har jag blivit förståndig.

HALL.

Inte vet jag, vad arbetarna mena med förståndig, men så förståndigt är då inte det nuvarande samhället, att en ung man behöver svälta, därför att han inte tycker om att göra ingenting. Er redaktion är, rent ut sagt, en skandal. Den heter Framåt, men borde heta Bakut.

BÄRG.

Mja, se vi hade annars haft vårt sammanträde nu i styrelsen, se.

HALL.

Äntligen?

ÖRTENGREN.

Där hör du ju — bara du gav dig till tåls!

BÄRG.

Se, vi tyckte ju, att Modin blitt bra slö, se.

HALL.

Är det möjligt?

ÖRTENGREN.

Det var då inte för tidigt.

BÄRG.

Tiderna är allvarliga, och vi behöva unga, friska krafter, se. Här är nu strejken hos Ströms, och vi har inte sett till en enda artikel med kläm i på flera veckor.

HALL.

I den frågan har jag nu min egen mening.

ÖRTENGREN
(sakta).

Håll munnen, karl!

BÄRG.

Ja, se det visste vi ju. Se, Ström skulle klämmas efter riktigt, så det kändes, se — för det finns utsikter till, att vi kan få i gång en sympatistrejk, se, så vi kunde gärna skrämma konsuln lite mera. Det skulle allt göra effekt, se, om kvarnarbetarna stoppa och Strömmen inte kunde få sin kvarn att mala, se, hehe.

HALL.

Ja, jag har först nyligen blivit fullt klar över den frågan, och —

ÖRTENGREN
(som nyss).

Det angår ingen.

BÄRG.

Det var ju bra, se, för där är flera andra fack, som bara väntar en signal. Därför skulle en artikel av Hall göra gott nu, se. En sån där riktig fräsare, som den vi hade inne för en månad sen. Vi skulle få hela kommunen bakom oss. Det skulle kännas i hela stan, se. Strömmen skulle riktigt tyna av, se, så vi kunde leda'n dit vi ville. Och därför så hade vi tänkt — utifall att Modin skulle vara hinderlig för Hall, så —

ROSA

(in från höger).

Goddag! Jaså, där är du, far? Vilhelm och jag har väntat så länge, så nu kan han snart inte längre. Han ska på sitt arbete. Själv är jag ju i strejk.

BÄRG.

Jaså, hehe — så Vilhelm tyckte det blev så långsamt att vara tillhopa med sin fästemö?

ROSA.

Ännu behöver far inte kalla mig fästemö. Man ska pröva varandra en tid först.

ÖRTENGREN.

Det kallar jag förståndigt.

ROSA.

Det är inte så roligt att stryka på gatan, nu när rasten är slut och alla arbetarna ska tillbaka till fabrikerna. Där tittas och pratas så mycket.

BÄRG.

Låt dem bara titta och prata!

ROSA.

Men Vilhelm tycker inte om det. Han kan bli så svår ibland.

ÖRTENGREN.

Titta kan väl ingen hindra, och det undrar jag då inte på, att folk gör. De skulle väl vara blinda annars. Eller hur, du Hall — du som är kvinnohatare?

BÄRG.

Må tro det, se — hehe?

ROSA.

Det var konstigt, Herr Hall, som — som — skriver så bra!

HALL.

Jag? Var har du fått det ifrån, Örtengren? Fast man inte är specialist, som du, kan man väl uppskatta en vacker flicka.

ROSA.

Kommer du så, far?

ADRIAN
(från höger).

Goddagen! Så här råkar man ackurat in i en läsecirkel? Jag skulle annars bara hälsa från Vilhelm, att nu —

ROSA.

Nu gick han till fabriken.

ADRIAN.

Hur sablarna kunde du gissa till det, Rosa?

BÄRG.

Hehe, det var väl inte så svårt, se.

ADRIAN.

Det är, sablar i mig, inte alla, som har så lätt för att fatta. Somliga behöver en hel månad för

att skriva en artikel i en strejkfråga, som vart arbetarbarn begriper.

BÄRG.

Hehe, se —

ÖRTENGREN.

Där fick vi, du Hall!

HALL.

Det beror kanske på, *hur* man begriper den.

ADRIAN.

Nej, det beror på, om man är arbetarbarn. Redaktören i Framåt borde varit född i en gränd.

HALL
(leende).

Jag är född i Drottensgränd.

ADRIAN.

Herr Hall borde bara inte vetat, i vilken gränd. Idealet för en arbetarprofet vore en, som inte haft några föräldrar.

HALL.

En människones son?

ADRIAN.

Ackurat! För bara den, som hatats av sin mor, vet, vad hat vill säga. Bara den, som svultit som barn, kan göra svälten till en religion.

HALL.

Svältens religion räcker inte långt.

ADRIAN.

Lika långt som medelklassens religion: maten!

ÖRTENGREN.

Så här vid middagstid är jag alltid medelklass. Kom, gå vi och få mat!

ADRIAN.

Ah, du är alltid samma matvrak, Örtengren.

HALL.

Det blir till sist resultatet av Adrians religion.

ROSA.

Kommer du så, far?

MODIN, WELINDER, WINTERBLAD
(något spritrörda, från höger).

Goddag — goddag, Bärg! Goddag, Adrian! Nej, se Rosa!

WINTERBLAD
(till Rosa, närgången).

Lika rosenkindad som alltid.
(Nyper henne.)

ROSA
(knuffar till honom).

Och lika taggig för den, som inte aktar sig.
(Omringad av de tre herrarna.)

BÄRG.

Jo, Hall — här är papperet, se! (Sticker till Hall ett papper.) — Se, herrarna har varit ute och bytt om luft lite, kan se. Det behövs lite emellan, för-

står sig. Jag var nerom på tryckeriet nyss, men där var så kvavt och instängt. Likasom dammigt — och sömnigt; en kunde knappt hålla ögonen oppe. Nä, nu tycker jag — hehe — här börjar bli kvavt härinne också, se. Ja, adjö, herrarna! Adjö, Hall! Kom så, Rosa!

ADRIAN.

Jag tycker också här är kvavt. Sablar, kan ni inte få opp ett fönster och få in lite friskare vindar? Haha! Adjö!

(ADRIAN, ROSA, BÄRG gå åt höger.)

ÖRTENGREN
(och de andra).

Adjö! (Till Hall.) Vad var det för ett papper han stack till dig? Väl inte ditt avsked? Kom in och låt oss se!

HALL.

Kvavt! Ja, det vete gudarna. Men inte blir här friskare med de vindarna *ni* föreslår. Apropå, vad hette hon, Bärgs dotter?

(Vänder sig mot vänster.)

ÖRTENGREN.

Rosa. Se där, du har i alla fall ögonen med dig?

(Hall och Örtengren ut till vänster.)

MODIN
(på sin plats vid skrivbordet).

Vad katten har Bärg nu varit oppe och kucklat igen? Hörde du, hur han pikade oss? Tusan ska ta faktorn, om han konspirerat.

WINTERBLAD
(sjunger).

»Och hertigen av York, han hade tusen män» —

MODIN.

Har du inte lärt tala ännu, Winterblad, så res tillbaka till småbarnsskolan!

WINTERBLAD
(sjunger).

»Och rätt som di var ner, så var di opp, och så var di ner igen!»

MODIN
(förbittrad).

Winterblad — spara tenoren!

WINTERBLAD.

Ja, vad tusan ska man säga? Bärg och hertigen av York, det kan komma på ett ut. Hade vi varit oppe, så hade vi inte varit nere. Men eftersom vi var nere, så får vi försöka hålla oss oppe en stund till.

MODIN.

Har du blivit oraklet i Delfi, eller tål du inte några halvor öl? Menar du, vi inte ska våga gå och äta middag för den djävla Bärg?

WINTERBLAD.

Jag funderar på, om man borde gå in vid cirkus eller vid varietén? För att det nu gäller våra platser, det kan jag sätta mig på, redaktör.

MODIN

(fäktar med papperskniven).

Sätt dig bara inte på min plats, det råder jag dig. Den, som försöker det, han får med —

WINTERBLAD.

Papperskniven att skaffa. Men jag har en sax, redaktör!

(Hotar skämtsamt med papperssaxen.)

MODIN

(i spritlynne).

Vad sa du? Kallar du mig saxredaktör?

EN BREVBÄRARE

(in från höger).

WINTERBLAD.

Tyst! Posten! Till mig, till mig, till dig, till mig, till mig, till mig, till dig, till — till Hall! (Till brevbäraren.) Hall är därinne!

(Brevbäraren ut till vänster, strax tillbaka in, ut till höger.)

MODIN.

Vad tusan kan Bärg vilja? Det är ju länge sen vi munhöggs nu. Jag muckar ju aldrig numera. Jag gör ju aldrig hans vilja emot. Vad kan han mera begära?

(Bryter brev.)

WINTERBLAD

(bryter brev, läser, pratar).

Få sin vilja på tryck, redaktör!

MODIN.

Ah haha, han vill ha en tryckredaktör!

WINTERBLAD.

Han såg, att du var kladdig. Du fick för mycket öl, redaktör. Ska vi ha opp en sifon?

MODIN.

Nej, men jag går ner på gården ett slag. Följ med!

WINTERBLAD.

Nej, *jag* ska —

MODIN.

Din rackare, du tänker konspirera i min frånvaro? Welinder!

WINTERBLAD

(pekar på Welinder, som sömnig nickar över sitt bord).

Welinder konspirerar inte.

(Modin och Winterblad ut till höger.)

ÖRTENGREN

(in från vänster i hatt och överrock, talar utåt).

Följer du inte med ännu? Jag är hungrig som en varg.

HALL

(utan rock och hatt, men med ett brutet brev i handen).

Adrian hade rätt. Du är ett matvrak. Vem är hungrig i ett sådant ögonblick?

ÖRTENGREN.

Tacka för det, du som frossar av din nya makt!

HALL
(strålande).

Förstår du inte, att det är brevet?

ÖRTENGREN.

Jaså, det anonyma brevet? Anar du då, vem han är?

HALL.

Det är en kvinna, det såg jag på utanskriften. Jag har inte för ro skull varit lärare i en flickskola. Men annars vet jag ingenting. Stilen är förvänd. Hon kallar sig rätt och slätt *En arbeterska!*

ÖRTENGREN.

En arbeterska? Ja, där är ju en del språkfel. Men nog känner du henne? Du blev så glad; du är som förvandlad.

HALL.

Förstår du inte, hur *den* måste känna sig, som älskar arbetarna och hittills bara stött på köld och intriger och dekisexemplar —

ÖRTENGREN.

Där sitter Welinder och sover igen!

HALL.

Och nu med ens möter ett öppet hjärta! Ja, skratta! Det är, som om jag nu tittade rakt in i arbetarklassens hjärta. (Läser.) »Hur länge ska vi vänta, herr Hall, vi som väntat oss så mycket just av er? Alla vi i de djupa leden, som längtat

efter upplysning av honom, som vi vet *kan* upplysa oss?» Så skriver *idealarbeterskan* till mig!

ÖRTENGREN.

Men om det nu inte alls är någon arbeterska?

HALL.

Så skriver mitt eget samvete. Och nu tvekar jag inte längre. (Leende.) Örtengren, skratta gärna — jag tycker verkligen, jag känner henne. Jag tycker, att jag redan måste ha sett henne!

MODIN och WINTERBLAD
(som inträtt i början av Halls replik, slå sig lurande ner på sina platser).

HALL
(får se Modin).

Herr redaktör!

MODIN.

Så magistern luftar sig lite ute i mitt redaktionsrum?

HALL
(tar en manuskriptrulle ur fickan).

Klockan är över ett, det är middagsrast, men jag hade ett manuskript, som jag dessförinnan ville —

MODIN.

Klockan är över ett. Var så god och gå då! Men vi har en sådan stab extra medarbetare, att vi sällan behöver redaktionsuppsatser.

HALL.

Det svaret har jag fått alltsedan mitt antagande. Men vad har jag då egentligen här att göra?

MODIN.

Ja, inte vet jag. Fråga Bärg i tidningsstyrelsen! Kan magistern några anekdoter, så ro fram med dem, och gå sedan med gott samvete och ät middag!

HALL.

Då placerar jag väl manuskriptet själv.

(Man hör pressarna börja bulta i våningen under.)

MODIN.

Var så god — i papperskorgen är god plats.

HALL

(vänder sig mot höger).

I tryckeriet också. Jag hör, att dagssatsen är färdig och numret i press.

(Vill gå ut till höger.)

MODIN.

Stopp där! Vad är det herrn tar sig till om dagarna, söker placera manus utan min tillåtelse, konspirerar med mina tryckare?

HALL.

Får den här artikeln, får över huvud någon av mina artiklar tryckas i morgon?

MODIN.

Nej!

HALL.

Nästa vecka då?

MODIN.

Nej!

HALL.

Får de över huvud tryckas?

MODIN.

Nej!

HALL.

Får jag be om ett skäl!

MODIN.

Nej!

HALL.

Oåterkalleligt?

MODIN.

Ja. Och drag nu åt helvete!

HALL.

För en månad sen ombads jag dra åt Folkets Hus. Jag vet inte, om *det* är detsamma? Men nu stannar jag, där jag är. Örtengren! Winterblad! Herrarna är mina vittnen. Redaktör Modin vägrar låta oss arbeta, vägrar till och med ge skäl. Eller hur, redaktör?

MODIN.

Herrn börjar roa mig. Tror herrn kanske, det här är en flickskoleexamen eller en pojkrevansch på en misshaglig rektor?

HALL.

Eller en scen i redaktionens sovrum och ölsylta?

WELINDER

(vaknar, gnuggar ögonen, stirrar sig omkring).

HALL.

Vill herrarna titta på det här papperet? (Tar fram Bärgs fullmakt.) Ni se stämpeln?

ÖRTENGREN och WINTERBLAD.

Jaa. Hm. Ja!

WELINDER

(sträcker på armarna, gäspar; utan att se).

Ja!

HALL

(visar papperet för Modin).

Var så god, herr Modin!

MODIN.

Såå! Gröngölingen konspirerar. Och förlitar sig på förman Bärg? Haha? Och hur tänker ni svara inför arbetarna? En sån som ni? Och nu tänker en sån regera?

HALL.

Tidningsstyrelsen, som suspenderat er och förordnat mig som huvudredaktör, får svara inför tidningsstämman. Till dess regerar en sån som jag!

MODIN.

Hahaha!

HALL.

Vadan denna glättighet?

MODIN.

Så nu tänker redaktören regera — och vara flitig? Väl bekomme! (Sträcker på armarma, gäspar.) En semester ska inte smaka oävet. Och när den är över, då kommer jag tillbaka med var sin fråga till arbetarkommunen och — till redaktör Hall! Hahaha! (Stiger upp, tar rock och hatt.) Vi ses igen, redaktör, vi ses igen — hahaha, vid Filippi!

HALL
(småleende).

Då få vi se, vem som är Cæsar.

MODIN.

Winterblad? Nå, du sjunger väl dina serenader lika träget för den nye diktatorn.

(Skrattar, går.)

WINTERBLAD
(till Hall, med en energisk hand- och huvudskakning).

Grratulerar! Nu äntligen ha vi fått rätte mannen på rätta posten.

ÖRTENGREN.

Gratulerar! Måtte du regera klokare än din företrädare!

HALL.

Jag skall åtminstone arbeta bättre. Å, vad vi ska arbeta! Berusa oss med arbete! Låt oss lova varandra det! Allesammans — att arbeta, arbeta!

WINTERBLAD.

Högtidligen! Då Modin nu lämnar oss i sticket, övertar jag gärna utom cirkus både teatern och varietén.

WELINDER.

Jag hade en liten nekrolog.

ÖRTENGREN.

Som är två månader gammal.

WELINDER
(gnuggar händerna).

Nekrologer — det är min force!

HALL
(leende).

Den ska inte bli en dag äldre. Den ska in. Den ska bli nekrologen över den gamla regimen, lättjans regim. Den nya ska bli arbetets. Örtengren tar politiken, jag själv det kommunala — å, vad här ska arbetas, vi ha mycket att ta igen!

WINTERBLAD
(nitiskt).

Vi behöva bara tömma papperskorgen, redaktör Hall, bara tömma papperskorgen!

HALL.

Ja, var det inte en dikt av skalden Wide, som refuserades i går? Den skall in!

ÖRTENGREN.

Den? Den kan bli åtalad! Det blir hädelse.

HALL.

Låt det bli åtal! Någonting måste väl tidningen Framåt våga för idéerna?

ÖRTENGREN.

Men Modin är ännu ansvarig, och om han åker i fängelse —

HALL.

Låt det bli åtal! Han tyckte ju, det skulle bli skönt att få en semester?

ÖRTENGREN.

Du börjar din dag med övermod. Det åtalet kunde skada dig själv! Men låt åtminstone se, att du tar reson i den Strömska strejken! På din hållning där beror hela din framtid. Skriv, som Bärg och arbetarna vänta!

HALL.

Jag skall skriva, som min *arbeterska* väntar. Min arbeterska och mitt *samvete!*

ÖRTENGREN
(ser på sin klocka).

Herregud, på det här sättet får jag ingen middag! Men människa då, tänker du begå självmord med din första artikel? Tänker du trotsa Bärg och hela arbetarkommunen?

HALL.

Jag har väckt arbetarnas tidning till liv, nu skall jag väcka deras sovande samveten. Jag skall

trotsa en orättfärdighet. Vi få se, vem som är starkast; jag eller den?

WELINDER
(förtjust gnuggande händerna).

Se nekrologer — det har alltid varit min force!

Tredje akten.

Mindre sal i Folkets Hus. Till höger, snett över scenen, en tillfällig disk, överhängd med tyg (rött eller vitt). På disken och på vägghyllor därbakom läskedrycker, bakverk, kaffeserviser m. m. Dörr till höger åt ett inre rum, där kaffebrygd pågår. Mellan disken och hyllorna samt gående från och till det inre rummet TVÅ ELLER TRE KVINNLIGA KLUBBMEDLEMMAR (i förkläden, men eljest ej i uppasserskeuniform). Till vänster utgångsdörr med EN ELLER TVÅ MANLIGA KLUBBMEDLEMMAR, som ta emot biljetter. I fonden dubbeldörr till danssalen. Man hör en liten orkester (kvartett eller sextett) spela och ser paren virvla förbi dörröppningen.

ADRIAN

(i fonddörren med ryggen mot scenen, talar utåt).

Bravo, broläggare, den stenen ligger till domedag! Aktarej, Valle, planta inga rovor om vintern! Ett, två, tre (stampar takten), fötterna trumma ackurat som ett kaffelock, när pannan skall till att pysa över. Hej, Fina, vad ger du emellan, om jag bjur opp dej till nästa vals? Å hut, jag har apelsiner själv ute i mina ulsterfickor! Bror Hall dansar som en ängel och lilla Rosa som en ängelska, jaggu, ackurat! Rör på benen, kassör, du har väl inte kassaskåp i bägge byxelommorna? (Vänder sig halvt.) Sablar, nu är jag trött på att vara scheik för

de dansande dervischerna — (vinkar utåt danssalen) — kom, gå vi in och få oss en kopp mocka över lag!

NÅGRA PAR

(komma in från danssalen, gå under prat och skratt bort mot skänkdisken, där de serveras. Musiken och dansen därute fortfara).

ROSA och HALL

(komma in från danssalen, samspråka i vänstra förgrunden).

ROSA

(i det hon släpper Halls arm).

Den här dansen var egentligen Vilhelms. Men man kan väl inte dansa med en och samma hela kvällen.

VILHELM

(inträder från danssalen, betraktar mulen Hall och Rosa).

HALL

(utan att se honom).

Stackars Vilhelm! Den som får dansa med er, vill nog inte avstå från en enda dans. Ni svävar som skummet på en bölja.

ADRIAN

(mitt på scenen).

Aktarej, Rosa, redaktör Hall tycker i alla fall inte om en sympatistrejk, som vilar på ett avtalsbrott.

HALL

(godmodigt).

Vilhelm har ännu ingen fästepenning betalt.

VILHELM

(bistert).

Nänej! När Hall super, är det rätt!

HALL
(kallt).

Jag super inte.

ADRIAN.

Nånå, du är så sabla het av dej, bror Hall. Kom nu och drick kaffe! (HALL och ROSA bort till disken, servera sig. Musiken tystnar.) Varför är inte Winterblad här i kväll?

VILHELM och ADRIAN
(i förgrunden med var sin kaffekopp).

VILHELM.

Han är hos goodtemplarna. Men han kommer hit senare och sjunger. Adrian, du kunde gärna fråga honom (gest åt Hall), om han vet, att Ströms strejkare tänker börja underhandling? (ADRIAN gör en rörelse mot disken.) Vänta — och om han vet, vem som lockat dem därhän? Vem som bär skulden för arbetarnas nederlag?

ADRIAN.

Sablar, det är inte sant. Jag känner strejkarna hos Ströms. De ger sig inte så lätt.

VILHELM.

Jag hörde det i förrgår av förman Bärg.

ADRIAN.

Bärg? Ah, det är inte så bergfast ändå!

VILHELM
(häftigt).

Vad skulle vi med *honom* i Framåt? Han är ju en överklassdräng.

ADRIAN.

Nej, men han är ny och behöver uppfostras.

VILHELM.

Han skriver ju rakt tvärs emot, som arbetarna önskar.

ADRIAN.

Ja, i Strömstrejken har han gjort en sabla kovändning. Men vänder han så kvickt, så kan han väl vända en gång till.

VILHELM.

Du har också gjort en kovändning. I början tålte du honom inte bättre än jag nu.

ADRIAN.

Jag har utvecklat mig, festårru! Han skriver som en ängel, och så kan han någonting. Man känner inte igen tidningen. Den är redan den främsta i hela partiet.

VILHELM.

Den är en Familje-Journal, men den *borde* vara en dynamitbomb under samhället.

ADRIAN.

Hall är klok. Han vecklar bomben in i Familje-Journalen.

(ADRIAN går mot disken, dit VILHELM långsamt följer honom.)

HALL och ROSA
(i vänstra förgrunden).

HALL.

Ni känner alltså inte signaturen *En arbeterska?* Hon har insändare ibland i tidningen, och hon skickar mig brev på brev.

ROSA.

Ni har nog gjort nytta åt fler än henne.

HALL.

Säger *ni* det?

ROSA.

Först tidningen, som ni gjort så intressant. Den går ju redan i dubbla upplagan. Och sedan era fortsättningskurser för arbetare. Och så era föredrag — hur kan ni bara hinna med alltsammans? Skolan är en välgärning mot arbetarna — och arbeterskorna med för resten.

HALL.

Såå? Arbeterskorna med? Och vems var idén, tror ni, Rosa?

ROSA.

Hur många av oss kan stava? Och särskilt föredragen i hygien. Det var så sant, som fru Danielsson sa häromdan. Om man kommer in till en grannkvinna och bara vill låna en kam —

HALL
(förbluffad).

Vafalle?

ROSA
(oskyldigt).

En kam.

HALL
(biter sig i läppen).

En kam. Hm. Jaså.

ROSA.

Ja, bara man vill låna en kam, hur ser kammen då ut?

(Det spelar upp i balsalen.)

VILHELM.

Nå, Rosa, nu är det min tur.

ROSA
(hastigt).

Redaktör Hall har företrädet. Han har bett om dansen.

VILHELM.

Rosa!

ROSA.

Sjåpa dig inte, Vilhelm.

(Hon och Hall ut i balsalen.)

VILHELM
(med en hotande gest efter dem).

Det ska du få betalt för.

ÖRTENGREN
(in från vänster, visar upp kort för vakten).

Är redaktör Hall här någonstans?

VILHELM.

För tillfället upptagen av viktigt arbete.

ÖRTENGREN.

På redaktionen?

VILHELM

(pekar på Hall och Rosa, som just valsa förbi i balsalen).

Han redigerar dambilagan.

ÖRTENGREN.

Jag måste ha tag i honom.

VILHELM.

Någon glad nyhet? Strejken hos Ströms bilagd till kapitalets fromma?

ÖRTENGREN.

Tvärtom. Sympatistrejk hos kvarnarbetare, bagare och bryggare.

VILHELM.

Hurra!

(Hoppar högt.)

ÖRTENGREN.

Hurra inte för tidigt! Det kan bli ledsamheter av.

VILHELM.

Ledsamheter? Är det, när kapitalet får stryk och fattiga arbetare hämnd på sina plågare, va?

ÖRTENGREN.

Nej, det är när arbetarna inte kunna se längre, än näsan räcker. Men det kan redaktör Hall. Han är klokare än vi alla tillhopa. Och nu är ledsamheter i antåg. Ni kunde väntat med er strejk, tills ni fått rättvisare sak och lämpligare tillfälle.

VILHELM.

Arbetarnas sak är alltid rättvis och tillfället alltid lämpligt.

ÖRTENGREN.

Det får framtiden utvisa.

(Skyndar in i balsalen.)

VILHELM.

Adrian, hörde du det glada budskapet? Du hade rätt.

ADRIAN.

Jag är inte för ro'skull arbetare och arbetarbarn. Vi arbetare ligga moder jordens hjärta närmast, vi lyss till pulsslagen. Nå, vad hade jag rätt i?

VILHELM.

Strejken är inte slut hos Ströms. I stället sympatistrejka kvarnfolken, bagarna och bryggarna. Hurra!

ADRIAN.

Sablar — så Halls makt var inte större?

VILHELM.

Arbetarna ha lärt känna akademikerna. Arbetarna låter inte längre lura sig av en överklass-spion.

ADRIAN.

Hall är ingen spion, men han är inte arbetarbarn. Och han är som nyfödd i socialpolitiken! — Det var skoj! Nu skulle vi haft Winterblad här och sjunga!

(HALL och ROSA i fonddörren; vid Halls sida ÖRTENGREN.)

VILHELM.

Nu passar jag på och hugger Rosa.

HALL.

Jag kommer genast, Örtengren. I kväll eller i natt skriver jag en ledare. Och i morgon ringer jag upp fackexpeditionerna. Det är för galet, detta. Det komprometterar hela arbetarrörelsen. Och skulle det där andra vara sant — ja, jag kommer, jag kommer!

(Örtengren i väg ut till vänster.)

VILHELM.

Rosa!

ROSA

(vänder sig till Hall).

Är det strejken hos Ströms nu igen?

HALL.

Ja, jag måste ha tag i er far — förman Bärg.

ROSA.

Han är inte god på er för era sista artiklar.

HALL.

Han är gammal; man blir hård, när man blir gammal. Men ni, som är ung, kan inte tycka som han. Ni kan inte vilja vara med om det, som är orätt?

ROSA.

Har arbetarrörelsen orätt?

HALL.

Ja, i den här strejken hos Ströms.

ROSA.

Jag är själv med i en annan strejk. De där artiklarna kan jag häller aldrig bli klok på. Är ni inte arbetarnas vän?

HALL.

Lilla barn ni är! Kan man inte vara er vän, för det man i en sak tänker olika med er och anser, att ni har orätt?

ROSA
(häftigt).

Men vad har ni då i Framåt att göra?

HALL.

För att säga er sanningen. Både när ni har rätt, och när ni har orätt.

ROSA
(missmodig).

Ni sa en gång, att ni älskar arbetarna. Det är inte sant. Inte så ljum som ni är! Då skulle ni ju vara *helt* på arbetarnas sida. För den man älskar, den håller man ju med i allt, allt!

HALL.

Som ni med Vilhelm?

ROSA
(vänder sig bort).

Vilhelm! (Vänder sig mot Hall.) Då var ni mycket, mycket bättre i er allra första strejkartikel, vet ni.

HALL.

Och ni — mycket, mycket bättre i era brev, vet ni.

(Musiken tystnar.)

ROSA
(förvånad).

Mina brev?

ADRIAN
(lägger handen på Halls axel).

Hej, redaktör! Får man nu höra från säkraste källa, hur det blir med sympatistrejken?
(Knuffar menande till Vilhelm.)

HALL
(fram i salen).

Genast! (Till Rosa.) Hycklerska!

(VILHELM för ROSA avsides i förgrunden till vänster.)

HALL.

Ja, nu har ni fått er vilja fram. Tills vidare. Men jag ger ännu inte min — och er sak förlorad. Jag ska väl få er att ta reson.

ADRIAN.

Det går inte så lätt med oss som med Rosa.

HALL.

Rosa tar inte alls reson. Ni tänka absolut lika hela bunten.

ADRIAN.

Det är vår styrka.

HALL.

Det är er svaghet. På det sättet lära klasserna aldrig att förstå varandra.

ADRIAN.

Förstå varandra? De ska så sjutton häller. Dem emellan blir inget giftermål av.

HALL.

Det vore inte märkvärdigare än ett äktenskap mellan en arbeterska och en överklassman.

ADRIAN.

Kallar du det äktenskap? Det är sant; du skrev någonting ditåt häromdagen. Men där har du fel för dej, sablar anamma! Betänk det: proletärkvinnan är en ofri varelse, och kärlek eller älskog — jag kallar det hällre älskog — älskog måste vara tvångfri. Tänk dig det: (pekar åt vänster, där Rosa och Vilhelm samtala) där står proletärkvinnan! Allt det hon äger, är sin kropp, och den har hon — så gott som helt och hållet — sålt åt fabriken. Och där kommer fabriksägaren (pekar omedvetet på Hall) eller hans son eller disponent eller affärsvän och får se henne — vad händer? Han tar henne helt sonika, om han får behag till henne. Hennes dygd eller heder, som du kallar det — jag kallar det hällre utseende och hälsa — nåväl, det är tillfals, eller det är sålt, ackurat som det andra. Han är principal och utsugare och hon proletär och offer. Kallar du det kärlek? Det är slavhandel, ackurat och allenast vit slavhandel! (Balgästerna ha blivit uppmärksamma, en ring bildar sig kring Adrian och Hall.) Om jag och en piga komma överens (munterhet) — herregud, vi ha vår fria vilja, jag kan inte befalla över henne, jag är proletär liksom hon. Det är förbindelse, det är älskog, det är sablar i mig kärlek,

om du så vill! Men en arbeterska och en överklassman —

HALL.

Och om han ärligt gifter sig med henne?

ADRIAN.

Det vore ackurat detsamma. Han hade ändå köpt henne för sina pengar och sin samhällsställning. Hon var offret, som tröttnade på jakten och rullade i kapitalets blodiga gap. Hon var offret, och hon var — klassförräderska, ja, ackurat! (Rosa och Vilhelm titta upp.) Ingår man förbindelse med fienden, så gör man förräderi, sablar anamma!

HALL
(med ett tvunget leende).

Du är arbetarrörelsens tiggarmunk, käre Adrian!

ADRIAN
(i ekstas).

Skulle hon glömma henne, som hon diat vid två slaka bröst, tills de sprutade blod i stället för mjölk? Skulle hon glömma henne, som, fastän havande, tvangs att stå upprätt vid maskinen, tills — ja, tills hon opererades ihjäl på sjukhuset? Skulle hon glömma sin bror stenhuggaren, som gick och andades stenspillror, tills han bröts av lungsoten? Eller sin bror typografen, som fördärvade ögonen på nattvak och till sist fick blyförgiftning? Eller sin syster på tändsticksfabriken, som de fick skära bort käken på, därför att svavelångorna frätt sig in i hennes trasiga tänder?

(Bifall.)

HALL.

Så mycket större skäl tycker jag, att en överklassman får ge henne revanche!

ADRIAN
(vilt).

Revanche! Ja, en dag skall proletären få revanche! (Bifall: »Det är hört!») Men en sådan — revanche, som den du föreslår, käre bror, den vore ackurat som att bjuda sig själv till dessert, när kannibalen spisat ens släktingar till middag. (Skratt, bifall.) Tror du societetsdamerna glömde bort, var fabriksflickan kommit ifrån? Tror du deras tunga skonade henne i hennes egen närvaro? Tror du inte unga frun, när hon blev äldre och mindre täckelig — arbetarkvinnan åldras fort — tror du inte, hon fick äta upp — giftet? Och mannen fick hjälpa henne — och så gjorde de grimaser åt varandra och — giftet! Jo, ackurat!

(Bifall.)

HALL.

Du känner svältens religion, Adrian, men inte kärlekens. Så lätt strejkar inte sympatien — hos överklassen åtminstone.

ADRIAN.

Du är ett överklassbarn — du känner inte proletärerna.

HALL.

Jo, Adrian, jag har i flera år undervisat barn.

ADRIAN.

Barn? Sablar, tror du, att arbetarna är barn?
(Sorl. NYA BALGÄSTER anlända, bland dem OSKAR.)

HALL.

Ja, ni är barn, och ni behöver mycken uppfostran.

ADRIAN.

Nog för att du menar väl, bror Hall, men — sablar, tror du inte, du överskattar dina krafter?

HALL.

Ingen känner sin kraft, förrän han prövat den, och jag håller just på att pröva.

(Sorl.)

VILHELM.

Magistern tänker uppfostra oss, haha!

OSKAR

(som, efter att ha sett sig om i balsalen, under de sista replikerna slutit sig till ringen).

Det tänker också hela den övriga överklassen! (Bifall.) Eller har ni sett intervjun med konsul Ström i Dagbladets extranummer?

ADRIAN.

Är det något nytt rackartyg?

OSKAR

(tar upp ett tidningsblad).

Lita på det! Här är godbiten! (Läser.) »På tal om den hotande sympatistrejken yttrade konsul Ström, att den var ett försök till revolution i smått

— ett försök att ställa samhället utan bröd.» (Rop: Det är hört!) »Tilltaget skulle inte lyckas, ty grannsamhällena kunde leverera så mycket bröd samhället behövde. Själv skulle han inte lida någon nöd (skratt), men arbetarna kunde ha behov av litet uppfostran!»

(Sorl.)

VILHELM.

Han vill också uppfostra oss, förstår ni?

OSKAR.

Vänta, här är mer! (Läser). »För övrigt skulle sympatistrejken få sitt svar. Arbetsgivarföreningen förberedde allmän sympatilockout.»

FLERA ARBETARE.

Sympatilockout!

ADRIAN.

Hör du, redaktör? Vad säger du nu om överklassens sympati?

(Sorl.)

VILHELM.

Lockouten skall förstås uppfostra oss, menar han.

OSKAR.

Vänta, det bästa återstår! (Läser.) »Till sist kunde konsuln meddela, att han just i kväll fått en sändning av flera hundra engelska strejkbrytare, som skulle ersätta både stuvare och kvarnarbetare så länge som behövligt» —

ALLA ARBETARNA.

Strejkbrytare! Lockout! Ner med Strömmen!

WINTERBLAD
(inträder från vänster).

Afton!

FLERA ARBETARE.

Flera hundra engelska strejkbrytare — lockout — lockout!

VILHELM.

Flera hundra! Tänk, så många skolmästare vi få!

WINTERBLAD.

Afton, gossar!

VILHELM.

Afton! Där ha vi Winterblad! Nu ska han sjunga!

WINTERBLAD.

Jag tycker ni sjunger allesammans utom — utom redaktör Hall. (Skratt, sorl.) Ja, nu ha vi fått vårt första åtal, redaktör — för Wides dikt.

ADRIAN.

Åtal — bravo! Fick vi dig svarslös, bror Hall?

HALL.

Åtalet —! Jag väntar, tills ni kan höra er egen röst!

ADRIAN.

Tyst, pojkar, Hall vill tala!

VILHELM.

Nej — låt oss i stället få Winterblad att sjunga! Det passar bättre med stämningen, för nu gäller det visa —

HALL.

Nu gäller det visa, att arbetarna inte är barn!

MÅNGA ARBETARE.

Hör, hör!

(Tystnad.)

HALL.

Stuvarestrejken blir er dyrbar, arbetare! Först drar den med sig sympatistrejk, sedan lockout, strejkbrytarimport i stor skala, brödlöshet kanske i månader och elände för tusentals klassbröder. (Svaga röster: Det är hört!) Lockouten kommer att kosta varje utestängd arbetare många kronor i veckan, ja, kosta landet millioner på få månader — medan ett avtal nu genast med Ström bara betyder tolv, femton öres förlust per man och dag, och det bara för en liten klick stuvare. Välj, arbetare! Övertala era klassbröder att välja — att visa den rätta, offervilliga solidariteten! Visa, att arbetarna inte äro barn!

ENSTAKA ARBETARE.

Det är hört! Bravo!

MÅNGA ARBETARE.

Ner med Strömmen! Arbetarna kräva sin rätt!

OSKAR.

Skulle stuvarna ha kämpat förgäves hela denna månaden? Skulle jobbaren triumfera?

VILHELM.

Vi har haft nog av Framåts uppfostran nu en tid, tycker jag.

OSKAR.

Jag talade med Bårg i dag. Han tycker som vi. Han tycker inte som redaktören.

ARBETARNA.

Leve Bärg! Leve stuvarna!

HALL.

Men förstår ni då inte, att enda sättet att mota lockouten och strejkbrytarna —?

ARBETARNA.

Strejkbrytarna! Åt fanders med strejkbrytarna!

HALL.

Att enda sättet är att underhandla?

VILHELM.

Det finns många andra sätt. Sjung, Winterblad!

OSKAR.

Till exempel med sabotage!

MÅNGA ARBETARE.

Bravo! Hahaha! Sabotage!

OSKAR.

Lockouten mota vi bäst med en liten storstrejk —

VILHELM.

Storstrejk, hurra! Sjung, Winterblad!

ARBETARNA.

Leve storstrejken!

OSKAR.

Gossar, vet ni vad? Det påstås, att konsul Ström delat ut revolvrar åt sina trehundra engelsmän?

FLERA ARBETARE.

Revolvrar!

VILHELM.

Ska vi gå och pröva, om de kan sikta?

ROSA.

Vilhelm då, Vilhelm!

FLERA ARBETARE.

Bravo! Låt oss titta på strejkbrytarna!

(Vända sig för att gå.)

ADRIAN.

Är ni galna, pojkar?

OSKAR.

Men vi vill ha musiken i täten!

VILHELM.

Musiken! Det är gamla stutar! Böla kan

de, men stångas vågar de inte. Nej, Winterblad skall sjunga!

HALL.

Tänker ni demonstrera, så kom ihåg, att det finns polis och bakom polisen husarregementet!

OSKAR.

Vi struntar i militären.

FLERA ARBETARE.

Åt fanders med militären! Sjung, Winterblad!

WINTERBLAD
(med stor gest, mitt i ringen).

»Upp, trälar —!»

HALL.

Uppskjut det där, Winterblad! Hetsa inte upp dem! Du ser ju —! Sjung inte!
(Sorl.)

VILHELM.

Vill uppfostraren hindra oss att sjunga?

ADRIAN
(i stor sinnesrörelse).

Vad vill ni ta er till pojkar? Bryna näsa med battongerna och löpa sablarna rakt in i livet på er? Nej, pojkar, detta är inte klokt, detta är barnsligt; nu håller jag med Hall!

HALL.

Kamrater! Arbetare!

VILHELM.

Börjar nu du också, Adrian? Skall proletärsinnet dö ut? Var är den revolutionära ungdomen?

OSKAR.

Ja, var är ungdomen, pojkar? Och var är socialismen! Vi ser inte till den i Framåt!

VILHELM.

Barnuppfostraren vill sticka nappar i munnen på oss. Akta er, pojkar, det kan bli till munkavlar! Sjung, Winterblad!

ADRIAN.

Pojkar! Pojkar!

HALL.

Arbetare, jag äskar ljud!

(Starkt sorl.)

WINTERBLAD

(knuffas ånyo in i kretsen, trugas från alla sidor, sjunger).

»Upp, trälar uti alla stater,
som våldet bojor lagt uppå,
det dånar uti rättens krater,
snart skall utbrottets timma slå» o. s. v.

VILHELM

(stämmer in i sången, tar Winterblad under armen, går mot utgången).

OSKAR

(tar Winterblad under andra armen, stämmer in; de övriga arbetarna och arbeterskorna sluta sig så småningom till skaran, som sjungande marscherar salen runt, sedan ut; musiken i danssalen stämmer in i Internationalens melodi).

HALL.

Galningar! Barn!

(Gör fåfänga försök att få ljud.)

ADRIAN.

Du har, sablar i mig, rätt, bror Hall! Arbetarna är barn — isynnerhet ungdomsklubben, men jag — jag är, sablar i mig, barn jag med!

(Skyndar ut efter de andra.)

ROSA och HALL

(ensamma på scenen. Musiken spelar ideligen Internationalen).

HALL

(slagen, villrådig, ser på klockan).

ROSA

(bakom honom, plötsligt).

Överge dem inte!

HALL

(med galghumor).

Vill ni ha mig att hjälpa dem med överfallet på engelsmännen?

ROSA.

Överge inte arbetarna! Överge inte tidningen! Upplys oss! Uppfostra oss! Ingen kan det mer än ni! Arbetarna är barn!

(Musiken slutar.)

HALL.

Och ni är *En arbeterska?* Erkänner ni?

ROSA.

Vilket? Ack, jaså? (Tveksam, ser sig om.) Betyder

det så mycker för er, vad en arbeterska skriver till er?

HALL.

Hennes brev betyda tron på mig själv och på arbetarklassen. Hon är för mig arbetarklassens själ — själen, som håller på att vakna.

ROSA

(ser ängsligt på honom).

Jag är inte värd att — att tala med er!

(Vill gå.)

HALL.

Nej, gå inte! Eller vi gå tillsammans! Kom med upp på redaktionen! Jag måste telefonera till Ström!

ROSA

(ser skarpt på honom).

Till Ström? Förråder ni oss?

HALL.

Nej, jag räddar arbetarna. Kom med på redaktionen — jag har så *mycket* att tala med er om! Om er — och era brev!

ROSA

(står orörlig, ser stelt på honom).

Vill ni ha mig, så tag mig! Men jag förbjuder er att tala om de där breven!

HALL

(vänder sig mot henne, ser på henne).

Rosa? (Drar henne intill sig.) Tänk, om nu också jag vore ett barn — ett självsvåldigt barn, som

hade sin lust i att peta sönder och kasta bort! (Sång i fjärran: »Upp, trälar uti alla stater!») Kom! (Skyndar ut; hon följer som en sömngångerska.)

EN MUSIKANT.

(med sitt blåsinstrument i handen tittar genom fonddörren in i det tomma rummet, studsar, vinkar inåt balsalen).

ALLA MUSIKANTERNA

(i fonddörren, skratta och uttrycka pantomimiskt sin förbluffelse).

EN MUSIKANT.

Redan förbi? Det var tidigt. Och vi, som trodde, att det just rätt till pass skulle börja!

EN ANNAN MUSIKANT.

Tyst!

ALLA

(lyssna. Man hör i fjärran skott falla på skott [revolverskott]. Likaledes avlägset Internationalen sjungas).

Fjärde akten.

På sätteriet. Brett fönster i fonden. Utgångsdörr till höger. Vänstra väggen bruten, så att främre vinkelbenet är nära parallellt med rampen: på denna parallellvägg en öppen dörr till tryckeriet. Man ser maskinerna. I sätterilokalen kastregaler och satsbord. Utanför fönstret synas fotgängare, cyklister och åkdon skynda förbi: en livlig gatas trafik. Hus mitt emot. Man hör träbottnar smälla, skodon klappra, röster språka eller skråla, melodier visslas. Internationalen sjunges på avstånd. HALL och ÖRTENGREN i överrockar och hattar skymta förbi fönstret från vänster till höger. Bägge sedan in genom ingångsdörren.

ÖRTENGREN.

Jag sa ju, att det inte tjänte till någonting. De bara skratta ut dig. De demonstrera, hur ofta de behaga.

HALL

(tar av hatt och rock, hänger upp dem vid sidan om en rad sättarblusar).

Jag är inte talare, bara skribent. Med pennan skall jag göra min plikt till det yttersta.

ÖRTENGREN.

Det yttersta är också snart för handen. Om en vecka ha vi tidningsstämman.

HALL.

Jag motser den med lugn. Jag har inte skonat mig. På sista tiden har jag arbetat dag och natt. Men med dessa tusentals lockoutade arbetare är det ett Herkulesgöra att komma till tals. Lockouten är en orättfärdighet; den drabbar skyldiga och oskyldiga, men den var i alla fall svaret på en annan orättfärdighet.

ÖRTENGREN.

Det har du predikat länge nog. Nu hör ingen på dig längre.

HALL.

Hittills, menar du, har man inte velat höra på mig. Till sist skall sanningen och rätten skaffa sig gehör.

ÖRTENGREN.

Sanningen och rätten, det är abstraktioner. Vem tusan bryr sig om abstraktioner i ett krig?

HALL.

Som arbetarnas lärare måste jag —

ÖRTENGREN.

Du tror alltjämt, att du sitter i en flickskolekateder. Du tror, att arbetarna är barn, som begär undervisning. De är en ny ras; en ny folkvandring är de. Nu gäller inte rätten, utan makten.

HALL.

Med andra ord: kapitalisterna är rika rövare och arbetarna fattiga banditer?

ÖRTENGREN.

Arbetarna anser sig bestulna, emedan de är land- och lottlösa. Den bestulne, som återtar sitt gods, är ingen bandit.

HALL.

Det är moral från folkvandringstiden. Då var rätten egentligen inte uppfunnen. Nu är den uppfunnen lika väl som ångmaskinen — och den som nu inte tar hänsyn till rätt och billighet, den ställer sig utanför staten, ja, vad värre är: utanför kulturmänniskornas sympati. Det är den sympatin, som jag —

ÖRTENGREN.

Som du sökt tillföra arbetarklassen. Som om dina kulturmänniskor vore neutrala! Du ser inte, att proletärstriden delar hela samhället, hela världen i två och endast två partier: *de som äga* och *de som icke äga*.

HALL.

Du med dina indelningar efter ekonomin! Som om inte människor hade hjärtan! Som om inte människor vore rätt och slätt människor!

ÖRTENGREN.

Du hörde det på Bärg i går.

HALL.

Mig skrämmer du inte med din Bärg.

ÖRTENGREN.

Därför att du inte vill skrämmas till att se. Modins dekadans började på alldeles samma sätt.

HALL.

Modins?

ÖRTENGREN.

Ja, också han började med att ta Framåt för ett häfte paradoxer. Han var egentligen ästet och nyss lössläppt ur Danielssons hårda nackgrepp. Allt skulle nu vara efter Modins huvud, bevars, och tidningen skulle bli någonting särskilt. Herr redaktören redigerade och skrev, lyddes till sina egna åsikter i stället för till arbetarnas, och så stod han en vacker dag på en tidningsstämma, som ville avsätta honom.

HALL.

Avsätta?

ÖRTENGREN.

Ja — då sjönk han ihop och slog sig på teaterspalten. Han blev slö, och det duger till en tid, så länge ingen rival är i sikte. Du var rivalen. Modin kände igen klon i din första artikel och gjorde, vad han kunde för att hålla dig utanför. Nu sitter du på hans plats, och hade du varit klok —

HALL.

Karaktärslös, menar du?

ÖRTENGREN.

A la bonne heure! Men då hade du suttit där, tills du dog och sedan med — till ett varnagel för andra. Hade du varit klok, då hade du umgåtts med pamparna i föreningarna och framför

allt med Bårg och hört noga efter, vad Bärg menade och ansåg —

HALL.

Bårg, är det ett slags kungamakare?

ÖRTENGREN.

Bårg är genomsnittsarbetaren, där har du hela hemligheten gratis. Han tänker som alla andra, och därför tänker alla andra som han. Han är massan i person.

HALL.

Inbillar du dig, att jag skulle sälja min övertygelse för skenet av ett inflytande, som jag inte ägde?

ÖRTENGREN.

Nej, det inbillar jag mig inte. Jag känner dig, bror Hall! I själva verket är du klokare än vi allesammans. I sak har du rätt, och jag skall aldrig glömma den tiden, du gjorde oss den äran. Och ändå är du — ett större barn än de du ville uppfostra. Du är inte smidig nog; du går för rakt på sak.

HALL.

Hur ville du, jag skulle handlat denna tiden? Kunde jag mer än förmana till underhandling, till humana stridsmetoder, till —?

ÖRTENGREN.

Tyvärr läste de engelska strejkbrytarna inte din tidning. Deras revolvrar —

HALL.

Apropå, nu är väl Vilhelm och de andra snart utskrivna från sjukhuset? Men det var arbetarungdomarnas egen skull. Jag talade och övertalade. Jag telefonerade och förberedde konsul Ström, fast jag kom för sent.

ÖRTENGREN.

Vad för slag? Telefonerade du till Ström? Det vet väl ingen mänsklig varelse om, hoppas jag?

HALL.

Det var ingen på redaktionen utom jag och Rosa.

ÖRTENGREN.

Fattas bara, att hon skvallrar för sin far.

HALL.

Det gör inte Rosa.

ÖRTENGREN.

Har du tagit Rosa ifrån Vilhelm?

HALL.

Jag har över huvud inte tagit henne, men det förstår du inte, Örtengren. Hon erkände till sist, att det var hon, som skrivit arbeterskebreven till mig och min tidning.

ÖRTENGREN.

Rosa? Och jag, som trodde! Men det gör detsamma, *vad* jag trodde. Då har äpplet trillat bra långt ifrån trädet.

HALL.

Hon är en gåta i mycket, men hon liknar mig i det, att hon inte kan tala, bara skriva.

ÖRTENGREN.

Har du prövat handstilen?

HALL.

Nej! Men med vänster hand skriva alla oövade lika.

ÖRTENGREN.

Hm! Nej, nu är det middag, och då vet du, att jag —

HALL.

Blir medelklass. Var så god!

ÖRTENGREN.

Går du inte med ändå? Ett demonstrationståg kommer visst att passera om en stund. Någon galning kan hitta på att slå in en ruta hos dig.

HALL.

Jag måste invänta mina sättare och tryckare här. Winterblad varskodde mig, att de tänkte gå sin väg i eftermiddag. De ville strejka — sympatistrejka, de också.

ÖRTENGREN.

Det är din hållning i strejkfrågorna, som är skulden. Bärg står bakom.

HALL.

Överallt den där Bärg! Jag måste väl till sist mörda honom för att få arbeta i fred?

ÖRTENGREN.

Då får du mörda hela arbetarkommunen.

HALL.

Jag emot en okunnig arbetare!

ÖRTENGREN.

En? Bärg är tusen, hundratusen, millioner! Vill du, en ensam man, väga hela den samlade massopinionen?

HALL.

Det vore inte första gången i historien.

ÖRTENGREN.

Men kanske den sista. Envåldenas tid är förbi.

HALL.

Jag får inte vackla. Lockouterna ha satt hela samhället i jäsning. Tiger Framåt, blir anarkin fullständig. Det blir kravaller, belägringstillstånd, munkorgs- och socialistlagar och långa års reaktion.

ÖRTENGREN.

Du har rätt — i sak. Men jag gitter inte fördärva min middagsaptit! (Det knackar, han öppnar.) Se där! Det var oväntat främmande! Fröken Ström! Söker ni redaktören?

HALL.

Vem?

ELSEBET
(inträder).

Ja, jag sökte just er. På redaktionen sade man mig, att redaktören fanns på tryckeriet.

ÖRTENGREN
(vänd mot dörren).

Nå då så! Då får du ju sällskap! Mjuka tjänare!

(Hälsar, går.)

HALL.

Fröken — fröken Elsebet! Får jag tro mina ögon?

ELSEBET.

Det får ni visst, det. Och öron med. För jag ämnar prata bort en stund med er. Om jag får. Om ni inte är upptagen. Är det kanske er middag?

HALL
(går emot henne, tar bägge hennes händer).

Ack, fröken — ack, Elsebet, höll jag på att säga! Vilken glädje att se er igen!

ÖRTENGREN
(öppnar dörren, sticker in huvudet).

Ursäkta, att jag stör! Men vore det inte klokast, om herrskapet steg upp på redaktörens enskilda rum?

HALL.

Tack, Örtengren! Tack, jag förstår dig — men vi stanna, där vi är, om fröken inte har någonting emot?

ÖRTENGREN.

Jaså. Jag tänkte bara, att — om Bärg —

HALL.

Tack, jag förstår.

(Örtengren går.)

ELSEBET.

Kom jag och hindrade ett sammanträffande?

HALL.

Bevars nej! Tvärtom! Ni kom mig alldeles förträffligt. Det är bara min vän Örtengrens gamla förkärlek för »enskilda rum».

ELSEBET
(skrattar).

Ni kan skämta än? Tänk, så roligt! Sist ni var hos oss, var ni så allvarsam, att jag trodde, ni sagt upp er humor till avflyttning.

HALL.

Det var en allvarsam dag den sista hemma hos er.

ELSEBET.

Ja, och nu är det ännu allvarsammare dagar.

(Musik i fjärran.)

HALL.

Ja, fröken! (Lyssnar skarpt.) Tillåter ni, att jag öppnar ett fönster?

(Då Elsebet jakar, öppnar han en fönsterhalva i fondfönstret.)

ELSEBET
(småleende).

Jag förstår: musiken! De där tonerna ha blivit er kära. Vi höra dem också nästan varje

dag på senare tiden. Pappa är just inte glad i dem. Men apropå pappa, så är jag här på sätt och vis på hans vägnar.

HALL.

På konsul Ströms vägnar?

ELSEBET.

Ja, han ville tacka er.

HALL.

Tacka mig?

(Musiken närmar sig.)

ELSEBET.

Ja, särskilt för telefonmeddelandet häromkvällen och samtidigt beklaga, att han inte hann avstyra revolveruppträdet. Ni *tror* väl inte, att pappa delat ut revolvrarna?

HALL

(förströdd av musiken).

Vad skall man tro i dessa tider? Herrar arbetsgivare rygga inte för brutala metoder.

ELSEBET.

Jag erkänner, att pappa är häftig, men revolvermetoden är honom fullständigt främmande. Han visste inte ens, att de utländska arbetarna fört med sig skjutvapen. Och för övrigt ville pappa gärna tacka er för hela er vackra gärning bland arbetarna.

HALL.

Tacka mig?

(Musiken helt nära.)

ELSEBET.

Ert Framåt *är* ju enastående. En tidning, som vågar säga sanningen åt alla håll, en arbetartidning, som upptäcker fel och brister också hos arbetarna, det är väl nästan ett underverk!

(Musiken mitt framför i gatan.)

HALL.

Konsul Ström tacka mig — det är för mycket! Se här ha vi demonstrationen!

(Man hör Internationalen spelas och ser röda och vita fanor bäras förbi, ser också huvudena av den förbitågande massan. Plötsligt tiger musiken, tåget gör halt.)

EN RÖST FRÅN GATAN
(starkt).

Ner med förrädaren!

(Visslingar. Trumvirvlar. Musiken stämmer åter upp Internationalen. Tåget passerar. HALL sjunker ner i en stol.)

ELSEBET
(utan att låtsa om hans svaghet).

De tonerna känna vi, som sagt. Pappa och jag höra dem varje dag. Skräna gör man också, men skrän slår inte ihjäl någon — eller hur? (Tittar åt sidan.) Hur är det med er, redaktör?

(Musiken avlägsen.)

HALL.

Ingenting, ingenting. (Rätar så småningom upp sig.) Jag blir bara så trött ibland.

ELSEBET.

Ni arbetar säkert för strängt.

HALL.

Å lappri! Mitt arbete är inte mycket bevänt med!

ELSEBET.

Käre magister — får jag kalla er så ännu? Ni skall inte säga något ont om er själv? Det kan ni förtröstansfullt lämna åt de andra. Varenda människa, som tänker rent och handlar stort, blir misskänd och underkänd. Och har inte massan i alla tider sökt stena den, som velat skänka den ljus i mörkret?

HALL.

Men om jag nu inte förmått annat än öka skumrasket i deras stackars hjärnor? Om jag blott skärpt deras misstro till de andra klasserna?

ELSEBET.

Det har ni inte gjort. Det är bara det, att *de* så nyss stigit in i ljuset, *ni* så nyss stigit ut i mörkret! Ögonen äro bländade, ni se varandra inte rätt klart.

HALL.

Ack, Elsebet — förlåt, att jag säger Elsebet, som i skolan — den som alltid hörde den rösten! Fast jag hör den ju ibland i min arbetarkvinnas brev. Men ni förstår inte, vad jag talar om, och det är en lång historia. Ack, vad är alla brev från en okänd i en stund, då man behövde en talande mun tätt mot sitt öra!

ELSEBET.

Vet ni vad: jag har för mig, att jag komprometterar er i denna stund.

HALL.

Komprometterar?

ELSEBET.

Låt oss inte vara barnsliga. Jag är dotter till arbetarnas fiende. Ni har i er tidning tagit parti för just denne fiende, och om det nu kom någon — någon redaktionsmedlem till exempel, som inte var lika intelligent som —

HALL.

Som Örtengren nyss, menar ni? Vet ni, jag har i grunden för gott samvete för att frukta sådant. Min goda vilja är jag säker om; det är om min förmåga, min behörighet som arbetarledare jag ibland tvivlar.

ELSEBET.

Hur kan ni tvivla? Lockouten kan ju inte *ni* rå för, som uppbjudit allt för att avvärja den. Men att det med så mycket arbetslöst folk, flera tusen sysslolösa arbetare, ännu inte blivit allvarligare kravaller av, det är *er* förtjänst, det är endast och allenast *ert* inflytande.

HALL.

Tror ni? (Missmodig.) Ack, jag såg häromkvällen, vad mitt inflytande förmådde!

ELSEBET.

Ni menar den där tokiga ungdomsklubben. Men de äldre arbetarna, ser ni, själva kärnan och flertalet —

HALL.

Tror ni? Ack, vad det gör en gott att höra er tala! (Fattar hennes hand mellan bägge sina.) Ack, Elsebet, den som kunde få en stund med er som i forna tider! En liten lugn stund vid tekoppen!

(Sorl i fjärran.)

ELSEBET.

Ni lustiga människobarn, mitt i en batalj drömmer ni om tekoppar!

ROSA

(skymtas ett ögonblick i fönstret, drar sig förvånad tillbaka åt höger).

HALL

(utan att släppa Elsebets hand).

Jag *är* inte feg, Elsebet, det är bara en främlingskänsla ibland. Och så (med bruten röst) mitt ansvar, ser ni! Jag tycker, jag är pappa till tiotusen barn, och jag är rädd varje stund, att någonting skall hända dem!

ELSEBET.

Nu måste jag bestämt gå. Jag har upptagit er tid länge nog.

HALL.

För all del, mina sättare hålla lång middagsrast i dag. — Tack, tack, att ni kom! Ni vet

inte, hur gott det gjorde mig bara att få se ert ansikte!

ROSA

(som sakta inträtt mitt i den sista repliken; en smula vasst).

Stör jag kanhända?

HALL.

Vem? Jaså, Rosa! Farväl då, Elsebet!

ELSEBET.

Farväl! Kanske ser ni mig igen — snart nog!

(Går ut till höger; i dörren en nick, som besvaras av HALL.)

ROSA

(följer henne med blicken, tills hon försvunnit; en smula försmädligt).

Storfrämmande! Kunde du inte presenterat mig för fröken Ström?

HALL.

Du känner henne således?

ROSA.

Mig går ingenting att dölja för.

HALL.

Dölja? Det var inte min avsikt att dölja.

ROSA.

Att du får påhälsning av storjobbarens dotter — ha! *Det* vore det nog inte värt, att vem som hälst fick veta!

HALL.

Om så vore, så skulle väl du vara den sista att förråda mig?

ROSA.

Förråda? (Med plötslig förbittring.) Men att du förråder både arbetarna och —!

(Sorl i fjärran.)

HALL.

Och?

ROSA.

Det gör detsamma. Du har ändå aldrig menat allvar. Varken med rörelsen eller med mig. Jag har bevars inte varit fin nog, och vid sidan om dina överklassbekantingar, så —. (Spotskt.) Ingen skada är ju skedd. Du har varit så försiktig, bevars!

HALL.

Försiktig? Vad menar du?

ROSA.

Det gör detsamma, vad jag menar? Det är väl bäst vi gör slut.

HALL.

Har du varit uppe på sjukhuset i dag?

ROSA.

Jag? Vad skulle jag där och —? Aha, du menar hos Vilhelm? Nu ämnar du förstås testamentera mig till Vilhelm?

HALL.

Testamentera? Jag har inte tänkt dö.

ROSA.

Nej, men du har tänkt schappa. Helt sonika schappa från arbetarrörelsen och —! Mig lurar du inte!

HALL.

Så har jag aldrig förr hört dig tala, Rosa.

ROSA.

Nej, för jag har varit lika enfaldig som de andra. Fast inte alltid. Ibland har jag allt genomskådat dig, din lurifax!

HALL.

Du pratar så besynnerligt i dag, Rosa.

(Sorl i fjärran, en smula närmare.)

ROSA.

Stå inte och gör dig till! Eller »ni» borde jag egentligen säga, det vore gott nog. Ni har aldrig menat ärligt varken med arbetarrörelsen eller med en fattig arbetarflicka. Du gjorde dig så fin den kvällen uppe på redaktionen efter balen. Gjorde dig så ädel, bevars. Nändes inte röra mig, fast jag själv — själv ville? Men nu förstår jag alltihop. Du satt hela tiden och tänkte på en fin dam, och så telefonerade du och förrådde arbetarna till hennes far!

(Sorlet närmare.)

HALL.

Allt det här pratar du i sömnen.

ROSA.

Nej, bevars, sover inte du, så nog är jag vaken. Jag har aldrig varit så vaken. (Med falskt patos.) Jag har vaknat ur en dröm!

HALL.

Men *jag* vill inte vakna, Rosa! Du är svartsjuk, det är därför du pratar så mycket — nonsens!

ROSA.

Jag svartsjuk — då känner du inte mig!

HALL.

Du är svartsjuk, det är din ursäkt. Men förstår du inte, att du för mig varit någonting mycket större än en älskarinna.

ROSA.

Du kan inte älska, du kan bara prata.

HALL
(utan att höra på).

Du är vacker, och jag är ung. Men jag har skonat dig, därför att du för mig var mera — du var en sinnebild, ett högre väsen, en gudinna!

ROSA.

Prata det kan du!

HALL.

Du var arbetarklassen själv, Rosa.

ROSA.

Jag är av arbetarklass, det skäms jag inte för.

HALL.

Men det var ju därför jag älskade dig, dyrkade dig och dina brev, dina härliga, eldiga, oförlikneliga brev!

ROSA.

Brev? Jag har inte skrivit några brev! Inte till dig åtminstone!

HALL.

Dem kan du inte ta ifrån mig.

(Lyssnar till sorlet, som nu liknar tumult och skrän.)

ROSA

(lyssnar också; med en föraktlig gest åt Hall).

Den tosingen fablar om sina brev! Har du verkligen trott, att jag skrivit brev till dig? Innan jag sett dig? Jag hade ju fästman, och vi bor ju så trångt, så jag skulle inte kunnat för far och mor — om jag nu kommit på en så tantig idé. Sådant kunde passa dina överklassjäntor! Fröken Ström till exempel! (Vänder sig hastigt mot fönstret.) Nej, men nu slåss de visst riktigt ute på gatan!

HALL

(stirrar oavvänt på Rosa).

Fröken Ström! Elseb —! Men du — du har ju erkänt, att du skrivit breven!

ROSA

(borta vid fönstret, böjer sig ut, vänder sig tillbaka).

Har jag? Då var det väl på skoj! Du var så ivrig — och så komisk. Haha — det har nog varit konsulsfröknen. (Lutar sig ut.) Herregud, där hugger polisen in på arbetarna. Nej, det är husarerna!

HALL
(mot bakgrunden).

Elsebet? Elsebet? — Husarerna? Är de kravaller?
(Lutar sig ut i fönstret över Rosas axel.)

ROSA.

Ojoj, nu blir det allvar!
(Drar sig tillbaka.)

HALL
(tittar ut; bakom hans huvud ser man en skara pojkar och ung arbetare komma springande förbi från höger mot vänster; man hör hästtramp; Hall ropar).

Arbetare!
(Ett kommando, otydligt.)

RÖSTER
(bakom scenen, från vänster).

Nu vänder de igen. Ge spoltingarna en sten i ryggen!
(Stenarna flyga förbi från vänster mot höger. En sten krossar en ruta i det öppna fönstret.)

HALL
(ropar).

Arbetare! (Man ser arbetarna och pojkarna rusa förb igen på väg mot höger. Hurrarop. Internationalen.) Nu ha det alltså börjat! (Telefonringning; Hall fattar mikrofonen. Hallå! Jaså, det är Winterblad! Var är du? kiosken vid hamnen? Jaså. Vad säger du? In fanteri? Har det kommit infanteri också till stan Väntas mera? I hamnen, sa du? Vad för slag Ligger det en kanonbåt i hamnen? Men detta ä ju belägringstillstånd! Gud nåde oss alla, som sk

bära ansvaret för massorna! Å jo, kom, Winterblad! Lämna mig nu inte i sticket en dag som i dag!

ROSA

(som lutat sig i fönstret).

Jesses, vad vill han? Hjälp? Jaså, det är Oskar!

OSKAR

(synlig i fönstret).

HALL.

Vad står på?

(Lägger ner luren; fram till fönstret.)

OSKAR.

(utanför fönstret).

Nu kommer de igen, bödelsknektarna! Å, redaktör, göm fanorna åt oss! Jag har rivit fanorna av stängerna. Stängerna kan de få, men kommer de åt fanorna, får föreningen böta! Å, göm dem, göm dem!

HALL

(mottager en rulle vit duk genom fönstret, OSKAR försvinner åt vänster. POJKAR och ARBETARE rusa förbi åt vänster. Hästtramp. Ett par poliskaskar skymta).

ROSA

(drar sig skrämd tillbaka till förgrunden).

Polisen!

HALL

(kastar dukrullen på ett satsbord till vänster, lägger däröver en packe tidningar, breder däröver en sättarblus, ställer sig framför med ryggen åt det gömda).

TVÅ POLISKONSTAPLAR

(in).

FÖRSTE KONSTAPELN.

Vi söka ett par förbjudna fanor. Har någon gömt dem härinne?

ANDRE KONSTAPELN.

Jag tyckte, jag såg någonting i fönstret nyss?

HALL.

Det är ett misstag. Det har varit den unga damen. Jag vet inte av några fanor.

FÖRSTE KONSTAPELN
(fixerar honom, medan andra konstapeln ser sig om inne i tryckeriet).

År det alldeles säkert? Kan redaktören ge sitt hedersord på det?

HALL
(utan tvekan).

Jag ger mitt hedersord.

FÖRSTE KONSTAPELN.
(vänder sig för att gå).

Det är inte roligt att vara redaktör i Framåt i dessa dagar. Nu är ju Modin fälld för det där rimmeriet.

HALL
(med en skälvning i rösten).

Har juryn förklarat —?

FÖRSTE KONSTAPELN.

Just i dag föll domen. Det blev tre månader.
(Hälsar, går, följd av andre konstapeln.)

ROSA.

Du Hall!

HALL
(förströdd, nedslagen).

Vad är det, Rosa?

ROSA.

Jag skäms så för vad jag sa nyss.

HALL.

Vi ha alla någonting att skämmas för. Stackars Rosa!

ROSA.

Det var bra gjort, det där med fanorna. För resten är jag inte stackars för dig!

BÄRG och ETT HALVT DUSSIN SÄTTARE OCH TRYCKARE i gatkostym in. De komma halvspringande, smälla först igen ytterdörren, sedan lika hastigt ingångsdörren.

EN SÄTTARE
(skrattande till de andra).

Tusan, detta är ju nästan, som när man var pojke!

(Arbetarna skratta.)

BÄRG.

Goddag, Hall! — Rosa, är du här? Vad har du här att beställa?

HALL.

Rosa kom med en hälsning från arbetarna på sjukhuset.

BÄRG.

Såå? Kunde gå och komma död hem — från våra gator, se. Husarerna far fram som galningar, konfiskerar fanor och rider ner fruntimmer! De bödelsdrängarna! (Fryntligt.) Men vi ska inte ge oss. Om det så regnar husarer, se, så ska vi hålla ut med strejken till det sista.

HALL.

Det menar Bärg inte.

BÄRG.

Hehe, visst menar jag det, se.

HALL.

Bärg är en gammal man och menar inte, att ni vill äventyra hela kommunens liv och lemmar bara för era stuvares femton öre.

BÄRG.

Jo, så sant menar jag så. Vi har rätt, och vi ger inte vika för jobbaren. Ström ska då inte triumfera, se. Och inte Hall häller för den sakens skull teminstingen.

HALL.

Bärg —! Arbetare, kamrater, hjälp mig att övertala förman Bärg! Rosa, hjälp mig! Gamle Bärg, vinn nu den största seger en människa kan vinna: övervinn sin egen envishet!

BÄRG.

Det kan Hall försöka på själv! För nu är

vi snart nöjda på Hall och Halls envishet! Och tryckarna och sättarna tycker som jag, se. Tryckeripersonalen har beslutit gå med i strejken från och med i dag, se. Nu vill vi bara ha tryckt detta cirkuläret, se (tar fram ett papper), cirkuläret, se, till arbetarna, att de håller ut allesammans och inte ger vika för all kapitalismens och militarismens makt! Ja, här är cirkuläret, se!

HALL
(ögnar det hastigt).

Det kommer inte att tryckas här.

BÄRG.

Tror Hall, han kan befalla på arbetarnas tryckeri, då tar han allt fel, se. För han är inte fastspikad på sin plats, och i nästa vecka samlas kommunen till tidningsstämma.

HALL.

Men till dess befaller ändå jag. Cirkuläret får inte tryckas här.

BÄRG.

Seså, Hall, ge nu med sig och var förståndig, så kanske att vi kunde liksom komma överens på tidningsstämman. Kanske att Hall kunde få stanna kvar, se —

HALL.

Jag fastnar inte för lockbetet, Bärg. Det här cirkuläret, utsläppt i denna stund, vore detsamma som revolution. Det kommer inte att tryckas här.

BÄRG.

Nå, då kommer ingenting annat att tryckas här häller, förrän kommunen har talat. (Till tryckeripersonalen.) Ni kan gå!

(Arbetarna ta ett steg mot högra dörren.)

HALL.

Stanna!

BÄRG

(blinkar mot arbetarna).

Men de vill ha löneförhöjning, se.

HALL.

Jag beviljar löneförhöjningen, blott ni stanna.

BÄRG.

Det kan inte kassan gå ut med, se — och så är kassan nu till revision, se.

HALL.

Jag betalar förhöjningen av egna pengar, bara ni stanna!

BÄRG.

Av egna pengar? Är det inte nån annan, som betalar? Ström till exempel?

HALL.

Bärg!

BÄRG.

Ja, se överklass som överklass, se, och redaktörer kan då mutas, det har man sett prov på, se.

HALL.

Skurk!

(Vill rusa på Bärg. Rörelse bland arbetarna.)

ROSA

(till Hall).

Rör inte far! För då talar jag om —!

(Kanonskott.)

HALL.

Vem skjuter? (Än ett kanonskott.) **Kanonbåten!**

EN SÄTTARE

(till kamraterna).

Kom — så går vi i sällskap ner till hamnen!

(Kanonad till aktens slut.)

HALL.

Arbetare! Man skjuter på några galningar bland era kamrater — eggade kanske av polisens agenter! (Med en gest åt Bärg.) **Det finns provokatörer nog i era egna led! Arbetare, vill ni ta era kamraters blod på ert samvete — eller vill ni hindra blodsutgjutelse — vill ni rikta klokhetens och humanitetens ord till era klassbröder, vill ni tjäna deras framtid som jag, så tag blusarna på! Till arbetet, alle man! Till arbetet! Hör ni inte! Hör ni inte?**

ARBETARNA

(klä på sig blusarna).

EN SÄTTARE.

Jag går till hamnen!

HALL.

Då tar jag blusen i ert ställe!

(Tar blusen från tidningspacken.)

BÄRG.

Hall redigerar och reformerar och regerar — men inte länge! (Får se dukrullen.) Vad är det där för slag?

ROSA

(ångerfull).

Hall har räddat arbetarnas fanor. Han ljög för polisen.

BÄRG.

Ljög *han*? Det trodde jag knappast om Hall, se. (Vecklar ut en rad fandukar. Man ser inskrifterna: Ner med kapitalet, militarismen, tronen och altaret, o. s. v.) Hehe, räddade han denna med? (Håller upp en duk.) Vad står där?

(ARBETARNA vända sig om och se förbluffade på den vita fanduken, som hålles utbredd och upplyftad, så att även publiken kan se inskriften.)

HALL

(studsar, rätar sig stolt, pekar på duken; starkt).

Där står: Ner med förrädaren! Och förrädare är den, som inte nu gör sitt yttersta för Framåt och sin redaktör! Sätt i gång!

(Pressarna i det inre rummet börja gå. Sättarna börja sitt arbete vid kasterna. Människor springa förbi ute på gatan. BÄRG, ROSA och den STREJKANDE ARBETAREN innanför högerdörren.)

Femte akten.

En stor sal i Folkets Hus, upplyst med kronor. Till vänster snett över hörnet från rampen mot kulissen en talartribun, vänd så, att talaren av teaterpubliken ses i halvprofil, från nacken räknat. Mitt emot tribunen, snett över till höger, en läktare, som är tom. Parallellt med tribunen dubbla bänkrader, som till sist förlora sig i kulissen till höger. En gång leder upp till tribunen. Vid sidan om tribunen i närheten av sufflörluckan ett litet bord och en stol för ordföranden och Framåts referent. Man ser blott ett avsnitt av salen, vars dimensioner därigenom förstoras. I fonden mot väggen över allas huvuden en stor gipsbyst av den avlidne arbetarledaren, redaktör Danielsson. För övrigt oprydda, enfärgade väggar, hållna i ljust; läktare och bänkar bruna. Före och vid ridåns uppgång sång: *Arbetets söner.** När ridån går upp, är tribunen tom, men salen halvfylld av svartklädda arbetare samt arbeterskor i blusliv och mörka kjolar. Under sången inträda flera arbetare, som sluta sig till de sjungande. På mittgången inträda från höger BÄRG och ROSA, som sätta sig tillsammans på främsta bänken, VILHELM och OSKAR, som sätta sig på bänken bakom dem, ADRIAN, som slår sig ned på tredje bänken, WINTERBLAD och WELINDER på fjärde bänken, alla närmast rampen. Sist kommer HALL, som sätter sig på sista bänken, närmast högra förgrundskulissen, samt MODIN, som sätter sig i bakgrunden, fullt synlig.

ARBETARNA och ARBETERSKORNA
(sjunga unisont till melodi: »Upp genom luften, bort över haven»).

»Arbetets söner, sluten er alla
till våra bröder i syd och i nord!

* Av H. Menander.

Hören I ej, huru mäktigt de skalla
ut över världen, befrielsens ord?
Ur den förnedrande
träldomens grift
upp till en hedrande,
ädel bedrift!
Oket med påskriften: 'bed och försaka'
länge oss nedtryckt i mörker och nöd;
människovärdet vi fordra tillbaka,
kämpa för rättvisa, frihet och bröd!

Icke naturen hårdhänt har dragit
gränser, som skilja fattig och rik;
hjärtlöst har makten under sig slagit
alla dess håvor, rovdjuret lik.
Mot den förödande
guldkalvens stod
kämpen med glödande
känslor och mod!
Käckt mot förtrycket ett värn vi oss dana,
stridsropet genom nationerna går:
sluten er under vår enighets fana,
fällen ej modet, och segern är vår!»

(Efter sången sorl, harklingar, skrapande med fotsulor, medan arbetarna sätta sig.)

BÄRG

(som ser grubblande och nedslagen ut, kliver fram till tribunen, bestiger den, slår klubban i och säger).

Härmed förklarar jag stämman öppnad och hälsar de närvarande välkomna, se. Vem behagar stämman utse att leda förhandlingarna?

RÖSTER
(spridda i salen).

Bärg — Bärg — Adrian. (Skratt.) Bärg — Hall. (Skratt.) Bärg!

BÄRG.

Önskar stämman proposition och kontrapropos —?

ALLA.

Nej! Bärg! Bärg!

BÄRG.

Behagar stämman alltså, således utse undertecknad att leda förhandlingarna? (Enhälligt ja — efteråt ett enstaka, gällt nej, därpå skratt.) Alltså, således är undertecknad enhälligt utsedd att leda förhandlingarna! (Några ja, ett gällt nej, skratt; Bärg slår klubban i.) Nu ska vi vara tysta, se. Godkänner stämman följande dagordning: *ett*, protokollsuppläsning, *två*, revisionsberättelse, *tre*, tryckfrihetsåtalet mot Framåt, *fyra*, redaktörsval, *fem*, renhållningskommitténs betänkande över nya soptunnor på bakgården. (Skratt.) Godkännes detta i detta skick? (Enhälligt ja, en gäll nejröst.) Var så god, sekreteraren, och läs upp protokollet och revisionsberättelsen!

(Under det följande höres SEKRETERAREN, dold bakom tribunen, entonigt, lågmält och från teatersalongen oförståeligt, mumla en ramsa, som likt ett ackompanjemang ledsagar samspråket i fonden. BÄRG sitter under uppläsningen eftertänksam på sin stol i tribunen, knackar då och då med klubban. Varje gång han knackar, avstannar sorlet, och man hör tydligare sekreterarens mummel; nästa sekund tar sorlet makten över sekreteraren.)

OSKAR

(slår Vilhelm på axeln).

Nå, hur är det med dig, Vilhelm? Har du fått kulan ur benet?

VILHELM

(nickar).

Ja, men ärret sitter kvar — både i benet och i hjärtat.

OSKAR.

Det gör det på oss alla. Men fast vi blev slagna den här gången, så upp med hakan, och vänta till härnäst!

VILHELM.

Det dröjer till härnäst. Det nederlaget knäckte oss.

OSKAR.

Ja, är det inte tusan? Stuvarna fick tigga på sina knän om sina platser hos Ström. Men inte fick de några femton öre inte. En del fick straffnedsättning, och själve Bärg fick avgå, som förman. Nå, hur är det mellan dig och Rosa nu?

VILHELM.

Vet inte. Jag känner inte igen henne. Hall har förgjort henne.

OSKAR.

Hall ska få vad han behöver i kväll.

ADRIAN.

Vad pratar ni om, pojkar? Om det stora

nederlaget? Sablar, det blev en dyr historia för kapitalet också. De gör, sablar i mig, inte om det. Ström fick sig en bra åderlåtning.

VILHELM.

Ström hade inte segrat, om han inte haft hjälparen i Framåt. Jag vill inte heta arbetare, om vi inte nu knäcka revbenen på förrädaren.

ADRIAN.

Hall är ingen förrädare, bara en idealare.

VILHELM.

Å håll käft, du är köpt du också, Adrian — i morgon går jag till ungsocialisterna.

ADRIAN.

Då blir Emanuelsson glad. Han är snart enda exemplaret annars.

(Bärg knackar. De samtala sakta vidare.)

BÄRG.

Godkännes protokollet? (Jaröster.)

WINTERBLAD
(till Welinder).

Hur tror du det går? Kan du spå?

WELINDER.

Spå — det är min force!

WINTERBLAD.

Spå då, vem som ska klara sig bäst i kväll — Hall eller Modin?

WELINDER.

Det vete katten.

WINTERBLAD.

Jo, sicken spåman! Nu vet man inte, om man ska flytta sig över till den gamle eller till den nye redaktören. Den som haft Örtengren här i kväll! Var tusan är Örtengren?

WELINDER.

Det vete katten. Nu går jag bort och refererar.

WINTERBLAD.

Refererar — nej, det gör jag bättre. Du är inte nog energisk.

WELINDER.

Referera — det är min force! (Går bort och sätter sig vid referentbordet. BÄRG knackar, man hör sekreterarens mummel.)

RÖSTER.

Högre! Högre!

BÄRG.

Han kan inte tala högre, se! Men han kan flytta sig över på denna sidan, så hörs han bättre!

SEKRETERAREN

(en arbetare, kommer fram runt tribunen och ställer sig närmast rampen, vänd mot arbetarna, läser entonigt).

Revisorerna föreslå full och tacksam decharge (läses som det skrives) för arbetsåret. De ha bara blott gjort en anmärkning, nämligen mot — (Uppläsarens organ drunknar i sorlet.)

RÖSTER.

Ordförande!

VILHELM.

Vi hör inte, vi vill höra anmärkningen!

BÄRG
(knackar med klubban, hyssjar).

VILHELM och OSKAR MED FLERA.

Vi vill höra anmärkningen!

EMANUELSSON.

Ordföranden vill hyssja ner kritiken!

BÄRG
(knackar).

Partivänner, ni tar fel med hyssningarna. Ingen vill hyssa ner er kritik, men inte kan ni kritisera, när ni inte vet, vad som ska kritiseras, se? Jag har talat.

SEKRETERAREN.

— bara blott en anmärkning, nämligen mot redaktör Hall för hans egenmäktiga löneförhöjning åt tryckare och sättare med fem kronor och trettiotre öre, för vilken egenmäktighet revisorerna ställa Hall till ansvar. (Bravorop.)

HALL.

Herr ordförande!

BÄRG.

Hall har ordet.

HALL.

Jag har ur egen kassa betalt de fem kronorna trettiotre örena.

EMANUELSSON.

Ordförande!

BÄRG.

Emanuelsson har ordet.

EMANUELSSON
(med gäll, ihålig falsett).

Ansvaret på Hall har jag naturligtvis ingenting emot (fnitter) — eftersom han är en ledare och dessutom en akademíker (felaccent), en spion åt borgarklassen. (Mummel.)

HALL
(rusar upp).

Ordförande! (Sätter sig.)

BÄRG
(noterar hans namn).

Ja.

EMANUELSSON.

Men revisorernas anmärkning vill avleda kritiken från styrelsens egenmäktiga suspenderingar och engagementer (läses som skrivet) inom redaktionen. Jag struntar naturligtvis i redaktör Modin och anser honom lika köpt som de andra akademíkerredaktörerna —

MODIN.

Ordförande!

BÄRG.
(noterar hans namn).

Ja.

EMANUELSSON.

Och jag struntar naturligtvis i den övriga redaktionen också, jag struntar naturligtvis i samtliga partiredaktioner, det är köpta spioner hela bunten —

WINTERBLAD
(energiskt).

Ordförande!

BÄRG
(noterar hans namn).

Ja.

ADRIAN.

Ordförande, tag ordet ifrån Emanuelsson. Brands redaktion är, sablar i mig, köpt av millionärer i Stockholm.

EMANUELSSON.

Det är lögn. Brand och Nya Folkviljan är naturligtvis de enda verkliga arbetarorganen. Och jag struntar naturligtvis i styrelsen — liksom i allt vad styrelse heter. Brands också, naturligtvis — men jag vill ha styrelsepåvarna ställda till ansvar, därför att de suspenderade Modin. Jag yrkar ansvar på Modin, för det han godvilligt avgick, och på Hall, därför att han godvilligt lät engagera sig. Och jag yrkar ansvar på revisorerna, för det de låtit köpa sig av —

(Sorl: »Håll käften! Ge'n på truten! Ner med anarkisten!» Man hör Emanuelssons gälla röst då och då.)

BÄRG.

Hall har ordet.

HALL.

Avstår.

(Mummel. Alla stirra på Hall.)

BÄRG.

Modin har ordet.

MODIN.

Avstår.

(Mummel. Alla stirra på Modin.)

BÄRG.

Winterblad har ordet.

WINTERBLAD
(energiskt).

Avstår.

(Alla stirra på Winterblad.)

BÄRG.

Tillåter stämman, att jag förklarar, se? (Jarop.) Vad anbelangar Modins suspendering, så fattades beslutet efter moget övervägande, se. Inte för att styrelsen hade något emot Modin — nej, men se, Modin hade ju ofta försummat sin plats och trivdes för resten bäst på värdshusen eller ute på sitt lantställe.

MODIN.

Ordförande!

BÄRG
(noterar).

Ja. Stämman hade ju ofta uttalat sitt missnöje,

se. Anbelangandes meningarna i Framåt, så försökte vi ju få Hall att ta reson, men han hade sina egna meningar, se, och därför så är han ju olämplig till redaktör, se — (Det är hört!) (Gråtmilt.) Det är ju sorgligt att se, att arbetarnas egen tidning ska ha varit skuld till, att det gick — gick (brister ut) gick åt hälsike med stuvarestrejken — (Sätter sig, överväldigad av sin rörelse; huvudet sjunker mot bröstet; sorl.) Modin har ordet!

HALL.

Ordförande!

BÄRG
(noterar).

Ja.

MODIN
(en smula onykter, gråtmild och upprörd).

Det är synd om gamle Bärg — tycker ni inte, arbetare? I femton år har han regerat er, och nu sitter han och gråter krokodiltårar — och jag, otacksamme, säger bara: gratulerar! Vad jag gått igenom de här åren, tack vare Bärg, hör inte hit, men att jag nu skall sona en annans förräderi med tre månaders fängelse, det hör sannerligen hit, gamle Bärg! Att Bärg aldrig kunnat tåla oss akademiker, hör inte hit, men att han glömde att också suspendera mig från ansvaret, det hör i alla fall hit, liksom de tre månadernas fängelse. Att han ensam blivit lurad av en provokatörs inställsamma sätt, det hör inte hit, men att han låtit provokatören skaffa mig tre månader, det hör verkligen hit.

(Bifall.)

HALL.

Ordförande!

MODIN.

Att Bärg föredragit en oerfaren spoling framför min erfar — farna erfarenhet, det hör inte hit, men att jag, mannen från er store Danielssons dagar, skall sitta av spolingens förräderi, det hör tusan ta mig hit.

(Bifall.)

HALL.

Ordförande!

(ÖRTENGREN och ELSEBET synliga på läktaren, obeaktade av alla på scenen.)

MODIN.

Att redan er store Danielsson hade sitt kors med gamle Bärg, det hör inte hit, men om er store Danielssons byst kunde få liv, skulle han fröjdas åt — krokodiltårarna och säga: Gratulerar att ha dragit in i arbetarnas tidning en notorisk provokatör, en bevislig spion åt konsul Ström, en fastspikad förrädare —

(Sorl.)

HALL.

Ordförande!

ÖRTENGREN

(kommer under början av följande replik längs gången från höger till vänster bort till Hall, vilken han lämnar ett brev och ett telegram; sätter sig hos Hall).

MODIN.

Att Hall kom som konsul Ströms spion till tidningen, att han för att smyga sig in skrev en artikel, vars naiviteter lurade gamle Bärg, det hör

inte hit. Att han, väl antagen i tidningen, vände kappan, det hör inte häller hit (sorl), men att han sökte bakom min rygg smussla in artiklar, som rådde till underhandling och underkastelse, det hör (tycker jag), på sätt och vis hit. Och att spionen, när jag motade spionartiklarna, klagade hos gamle Bärg, som genast skaffade spionen och spionartiklarna till Framåts ledareplats, det hör, ja, det hör då hit. Att gamle Bärg till sist märkte, att han var lurad och nu inte längre rådde med sin egen fullmakt, det rör egentligen inte mig.

(Bifall.)

OSKAR.

Det är hört! Det har vi anat länge!

ADRIAN.

Försvara dig, Hall, försvara dig!

HALL

(har under Modins sista replik brutit brevet och försjunkit i läsningen; följer förströdd anklagelserna).

MODIN.

Men att spionen för att skaffa ett vittne ur vägen lät fiska upp en åtalbar skräpdikt ur papperskorgen, det rör mig ganska mycket, för det skaffar mig tre månaders semester — (skratt, sorl) fängelse, menar jag. Att Bärg har bränt fingrarna, och att han nu gråter krokodiltårar, det är bara för lindrigt straff — hade Danielsson levat och hade jag haft en påk (skratt, sorl, långvarigt bifall) — å mina tre månader —!

WINTERBLAD

(skyndar fram till Modin, en energisk hand- och huvudskakning).

Gratulerar!

ADRIAN.

Försvara dig, Hall, försvara dig, för sablarna!

VILHELM

(rusar upp).

Ordförande! Nu skall *jag* avslöja —

ROSA

(ivrigt, söker dra Vilhelm ner på bänken).

Säg ingenting, säg ingenting! Vilhelm, säg ingenting

VILHELM.

Ordförande! — Släpp mig! Ju mer du tigger för din kavaljer, desto värre! Han skall avslöjas!

ADRIAN.

Så försvara dig då, Hall, försvara dej!

BÄRG.

Hall har ordet.

HALL

(läser, förströdd).

Avstår.

OSKAR, VILHELM OCH FLERA.

Han avstår!

ADRIAN.

Avstår? Är du galen, Hall, sablar —?

WINTERBLAD
(energiskt).

Leve tryckfrihetsmartyren, mannen från vår store Danielssons —!
(Avbruten av sorl; alla vända sig mot Hall.)

VILHELM.

Ordförande!

BÄRG.

Vilhelm Karlsson har ordet.

ROSA.

Vilhelm, Vilhelm!

VILHELM.

Släpp mig, säger jag! — Arbetare, spionens värsta bravader har ni inte hört.

ROSA.

Vilhelm, Vilhelm!
(Bärg knackar.)

VILHELM.

Spionen telefonerade en viss kväll till konsul Ström — det var därför vi blev så varmt mottagna — jag fick min kula —
(Sorl.)

ROSA.

Vilhelm, det är inte sant!

VILHELM.

Arbetare, vill ni veta mer? Mitt under kraval-

lerna mottog spionen konsulns dotter på sitt tryckeri — och kort därefter gav han Framåts tryckare löneförhöjning!

(Sorl.)

ROSA.

Det är inte sant, det är inte sant!

BÄRG.

Vad gastar du för, Rosa?

VILHELM.

Hon har själv berättat —

OSKAR.

Det trodde jag länge —

ADRIAN.

Hall — försvara dig, eller är du var mans niding!

ÖRTENGREN.

Försvara dig, Hall!

EMANUELSSON.

Låt oss lyncha honom!

(Sorl, som stiger till brus.)

ADRIAN

(stiger upp).

Hall, försvara dig, eller sablar anamma, spottar jag dig i synen!

HALL
(som läst telegrammet).

Jag har ingenting att försvara.

ADRIAN
(skriker över bruset).

Jag har trott på dig som på en — en äldre styvbror — nu — nu spottar jag —
(Närmar sig.)

ÖRTENGREN
(går emellan).

Låt Hall få sansa sig!

VILHELM.

Ut skall han, ut!

OSKAR.

Stryk ska han ha!

EMANUELSSON.

Låt oss lyncha honom!

HALL.

Ordförande!

BÄRG.

Hall har ordet.

HALL.

Plats där! (Allvarlig; i det han stiger fram mot tribunen, högt till Örtengren, ironiskt.) Om du skulle överleva mig, Örtengren, så läs upp det här telegrammet — när jag slutat! Plats! Den anklagade begär plats för att anklaga. (Ger Bärg en vink; Bärg nedstiger från tribunen, slår sig ner vid referentbordet.)

ADRIAN
(medan han går förbi).

Jag gitter inte röra vid dig —

VILHELM.

Spion!

OSKAR.

Förrädare!

HALL
(står på tribunen).

Arbetare, hade jag dessa månader tjänat ett kapitalistbolag, så som jag tjänat er, så hade jag i dag tryggt kunnat be om löneförhöjning — jag hade själv fått bestämma beloppet. (Sorl.) På dessa månader har jag fördubblat prenumerantsiffran och femdubblat spaltvärdet i er tidning. Jag har förvandlat era krog- och varietélokaler till ett folkuniversitet. Jag har avvärjt revolution (sorl) och dess följeslagare den svarta reaktionen (rop: förrädare). Jag har offrat mina nätter och dagar i er tjänst. Till tack kalla ni mig spion och förrädare! I sanning, det finns någon skillnad på er och kapitalistsamhället!

(Ursinnigt sorl.)

FLERA RÖSTER.

Nu har han skroderat nog. Ner med talaren! Tysta ner honom!

HALL.

Tysta ner mig! Det vore just likt er, ärade frihetskämpar! Ingenting får sägas till er, om ni inte på förhand hålla med om det! Ingenting får stå i er tidning, som ni inte på förhand veta och

tro. Ingenting intresserar er mer än era egna meningar, ni, som alltid gnälla om egoism. Ingen får knysta ett ord emot er, ni, som alltid skria om förtryck. (Sorl.) Ni fördra endast odågan, lättingen, Modin, ni, som sjunga om en tid, då »lättingen ej råda får».

(Sorl, växande till brus.)

VILHELM, OSKAR och FLERA.

Ner med pratmakaren! Har han inte pratat nog nu dessa månader! Ner med honom — när han inte vill försvara sig!

HALL.

Men mig tåla ni inte, därför att ni aldrig tåla den, som är er överlägsen. (Sorl.) Mig tåla ni inte — därför att jag sagt er sanningen, därför att jag visat mig klokare än ni, därför att jag förebrått er ett avtalsbrott, som redan kommit med bakslag, emedan ni till sist *tvungits* att se, att *jag* hade rätt —

OSKAR.

Tvungits — hahaha — han talar om att tvinga *oss!*

(Brus.)

VILHELM.

Tvungits! Ner med påven, ner med spionen. ner med —

FLERA RÖSTER.

Ner med diktatorn! Ner — ner — ner —!

(Brus.)

HALL
(lyfter omedvetet huvudet, får se ELSEBET på läktaren, säger, som om han talade till henne).

Ja, jag har varit er diktator, tidningens diktator, Folkets Hus' diktator — om diktatorn är han, som kommer likt blixten, det vill säga i tjockaste mörkret. (Brus. Höjer rösten ásklikt.) Och om jag inte riktigt rått på er, om jag inte fått så ljust (ser ner på massan) som jag velat i era skumma hjärnor, så var det därför, att mörkret var för tjockt! (Höjer huvudet mot Elsebet.) Ja, jag har offrat mig — som diktatorn offrar sig, låtit er utnyttja mig — såsom kraftmänniskan alltid gör. Och har nu diktatorn gjort sin tjänst, så går han ej obelåten. Ni missunnar mig till och med nyttan jag gjort er, därför att ni vilja allt åt er själva, åt massan, intet åt den ende, åt individen. Ni vilja själva ha äran av allt, som göres, och när ni ingenting duga till — så får ingenting göras. Ni vilja pressa ner alla till samma nivå, ni vilja fjättra och snöpa — men naturkraften, den eviga kraften, den låter inte fjättra eller snöpa sig. (Brus.) Tyst! Ni har anklagat mig, nu vill jag svara! Mycket har jag skänkt er: skänkt er också en kär illusion, illusionen om er själva. Jag kom till er som en lärare för att undervisa barn (sorl, blandat med ursinniga skratt), och jag var själv ett barn (Det är hört!), efter mig själv dömde jag andra. Jag offrade mig utan misstro, och ni — ni som skria om förräderi, ni förråda varje naiv svärmare, som offrar sig för er. Ni skymfa mig som spion, ni, som under vänskapens, under kärlekens mask spionerat

på min lättrogenhet! En dröm ägde jag: en ung arbeterska —

VILHELM.

Han vågar, å, han vågar —!

ROSA
(snyftande).

Tyst — Vil — helm!

HALL.

— en ung arbeterska ägde mitt förtroende, jag trodde mig ha henne att tacka för mycket, mycket — nu vet jag det: endast like kan trösta like, min arbeterska fanns inte bland er! Ni kunde endast förråda mig, såsom *massorna* alltid förrått sina *ledare!* Och så anklaga ni mig, därför att jag i telefon varnade konsul Ström för att besvara våldsamheter med våldsamheter, emedan jag sökte rädda er för brännskador av den eld, ni lekt med, ja, emedan jag för er skull förödmjukade mig inför en gammal vän, som för er skull blivit min fiende. Ni vilja till och med bestämma, hur jag skall välja mina dambekantskaper. Jag gitter inte försvara mig mot era enfaldiga anklagelser; det kvittar mig, vad namn ni kallar mig. Låt mig än en gång höra ert eget namn från era egna läppar — nå, skrik, vilddjur!

MASSAN
(som med en mun).

Förrädare! Tyrann! Påve!

HALL.

Ni har rätt. Jag har ingenting att tillägga! **(Stiger ner från tribunen, vill tillbaka till sin plats, men möter hotande miner och åtbörder.)**

WINTERBLAD.

Arbetare, jag gratulerar till detta avslöjande! Tacka vill jag er gamle redaktör, mannen från den store Danielssons dagar.

BÄRG
(hämtande sig).

Ja, detta var, se — det värsta jag har varit med om, se.

ADRIAN.

Ordförande!

BÄRG.

Adrian har ordet.

OSKAR och VILHELM.

Ge honom nu *hans!* Ge honom, vad han behöver!

ADRIAN.

Arbetare — jag vet knappt, om jag skall skratta eller gråta — här ha vi nu i två timmar vräkt ur oss allt ont över — en oskyldig man! (Sorl.) Fast alldeles oskyldig är han, sablar i mig inte, för han är nu så sabla hetsig av sig. Jag minns ett diktarspråk: Tag upp stenarna, man kastar på er, och gör bildstoder av dem! I kväll har ni — proletärerna, samhällseliten — begagnat

bildstoderna som gatstenar. Ni tar ju era stora döda män — och ni tar er gamla döda slentrian och kastar till måls med på era levande *vänner*. (Sorl.) Ja, ni kan gärna säga, att det är skillnad på Hall och Danielsson. (Sorl.) Men ett par likheter finns där ändå. Hall har gjort er en stor tjänst; han har arbetat upp er tidning och sparkat ut en odåga —

MODIN.

Ordförande!

ADRIAN.

Hall har skapat Framåt för andra gången, liksom Danielsson skapade Framåt den första gången. Och en likhet till finns — (sorl) vänta nu, era — var inte så otåliga — har jag hört på *era* dumheter i fyra timmar, så kan ni gärna höra på mina i fem minuter! En likhet, säger jag, och det är *den*, att Danielsson, er store Danielsson, han, som nu har sin byst därborta i vrån, er Danielsson, säger jag, talade och skrev ackurat likadant mot Doffelstrejken en gång som Hall nu emot Strömska strejken. Och liksom ni galnats mot Hall, era fjantar — och det är honom väl unnandes, för han är som blånor för en gnista — så galnades ni då mot Danielsson — som för resten var ackurat lika hetsig, för han pryglade om er med sin knölpåk, gjorde han, och det gjorde han rätt i, sablar anamma. (Fnitter, mummel.) Men en olikhet är där ju alltid. Danielsson är lyckligen död. Där har ni ställt hans byst, och den kan ni inte slå ihjäl, men Hall, stackaren — ja, där står han borta vid bordet — blek och mager, gött honom har ni då åtminstone inte — där står han

borta och ser sig om efter ett hål att smita ut genom med livet. Ackurat sådan är skillnaden.

(Sätter sig. Tystnad.)

BÄRG.

Ja, vi behålla väl i alla fall vår gamle redaktör —

MODIN

(stiger upp).

Efter den siste talarens inlägg avsäger jag mig och avstår tacksamt.

(Tystnad.)

ADRIAN.

Ordförande!

(Bärg ger stumt tecken.)

VILHELM

(hotande).

Adrian!

ADRIAN.

Ordförande — här finns bara *en* man att välja — även om vi hade ett dussin att välja på!

ÖRTENGREN.

Ordförande — ett telegram från partistyrelsen.

(Sorl.)

BÄRG.

Örtengren har ordet.

ÖRTENGREN

(läser).

Till Redaktör Hall, Framåt. Vi tacka er för er hållning i den planlösa stuvarestrejken. Ni var kommunens klokaste man. Partistyrelsen.

(Absolut tystnad.)

HALL

(går sakta, blek, över huvudgången från tribunen mot höger. Elsebet försvinner från läktaren.)

RÖSTER

(viskande).

Stanna då! Stanna!

(Tystnad.)

HALL

(försvinner genom dörren till höger; man hör dörren slå igen; tystnad).

ADRIAN.

Är han så klok, som jag tror honom vara, så kommer han igen.

ÖRTENGREN

(sakta, men tydligt).

Han gick för att tacka sin arbeterska.

ROSA

(gömmer ansiktet i händerna; *under tystnad* faller ridån).

Albert Bonniers förlag.

K. G. OSSIANNILSSON:

Dramatik.

I.	*Tigerhuden*	2: —
II.	*Jörgen Kock*	Utsåld
III.	*Byzantiner*	Utsåld
IV.	*En modärn kvinna*	2: —

Romaner.

Barbarskogen, 10:e tusendet	3: 75
Slätten, 5:e tusendet	3: 75
Havet, 4:e tusendet	3: 75
Prästgården, 4:e tusendet	4: 25
Ödets man, 3:e tusendet	5: 75
Lille Benjamin, 3:e tusendet	4: 25
En ung mans väg	4: 25
Fattigherrskap	4: 50
Prästens barn	5: 25

Noveller.

Asketer	3: 25
Reskamrater	3: 75
Brokiga bilder	1: —
En äventyrare	— 25

Lyrik.

Samlade Dikter 1900—1905, 7:e tusendet.	
12 häften à	— 25
Kompl. i 2 delar à	1: 50
Inb. i 2 band à	3: —
Flygskeppet	3: 50
Fågel Fenix	3: 50

Kritik.

En kritik över kritici	— 60

